

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: O polskim prijevodima hrvatske knjizevnosti u razdoblju od 1990 do 2006

Author: Leszek Małczak

Citation style: Małczak Leszek. (2007). O polskim prijevodima hrvatske knjizevnosti u razdoblju od 1990 do 2006. W: N. Cambi (ur.), "Komparativna povijest hrvatske knjizevnosti : zbornik radova 9. Hrvatska knjizevnost XX stoljeca u prijevodima: emisija i recepcija" (S. 75-98). Split : Knjizevni krug

Uznanie autorstwa - Uzycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

O POLJSKIM PRIJEVODIMA HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI U RAZDOBLJU OD 1990. DO 2006.

Na početku osamdesetih godina prošlog stoljeća poljski kroatist Włodzimierz Kot u članku pod naslovom *Problemi recepcije hrvatske književnosti u Poljskoj* napisao je: »Ovaj rad je samo skica, prethodno istraživanje, jer nema pravih bibliografija izvora i bibliografija prevedenih knjiga, a nema ni osnovnih, ni detaljnih istraživanja. Moguće je, dakle, dati samo skicu problematike koju bi trebalo tek obraditi u budućnosti.«¹ Dvadesetak godina poslije živimo u potpuno drukčijem svijetu, na hrvatsko-poljske književne veze utječu drukčiji čimbenici, a na području znanstvene refleksije nije se puno dogodilo. Takvu ocjenu ne može promijeniti izdanje dviju knjiga u osamdesetima, za koje je W. Kot jamačno čuo da se pišu. Riječ je o knjigama *Bibliografia literatur zachodnio – i południowostowiańskich w Polsce okresu międzywojennego*² i *Bibliografia Słowianoznawstwa polskiego 1909-1918*,³ dvjema vrijednim i potrebnim bibliografijama, koje zajedno s najstarijom bibliografijom Edmunda Kołodziejczyka⁴ iscrpno prate raznovrsne kroatističke publikacije tiskane u Poljskoj od 1800. do 1939. godine. Za razdoblje od 1940. do danas ne postoji nikakva opća bibliografija takvog tipa, osim pojedinih studija koje se bave uskom problematikom.

Povijest prijevoda hrvatske književnosti na poljski jezik možemo podijeliti na četiri razdoblja. Prvo počinje tek u 19. stoljeću i završava 1917., drugo traje od 1918. do 1939., treće od 1945. do 1989. i posljednje od 1990. godine do danas.⁵ Nije teško primijetiti da je kriterij te podjele povijesno-političke naravi, ali problem je, naravno, puno složeniji jer o knjigama koje se prevode odlučuju i drugi

¹ W. Kot, *Problemy recepcji literatury chorwackiej w Polsce*, Zeszyty Naukowe UJ, Prace historycznoliterackie, sv. 69, Kraków 1990., str. 119. Isto u: *Most/The Bridge*, br. 1-2, Zagreb, 1991., str. 312. (»Praca ma charakter szkicowy, rekonansowy, brak bowiem zarówno odpowiednich bibliografii źródeł i przekładów, jak też wielu badań typu podstawowego oraz studiów szczegółowych. Można zatem dać za ledwie zarys problematyki, którą należałoby dopiero w przyszłości rozpracować« /prev. na hrvatski Leszek Małczak, u daljnjem tekstu koristim kraticu LM/.)

² *Bibliografia literatur zachodnio - i południowostowiańskich w Polsce okresu międzywojennego*, uredio Zavod za zapadno i južnoslavenske književnosti Slavenskog instituta PAN, Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, 1989.

³ *Bibliografia Słowianoznawstwa polskiego 1909-1918*, pripremili za tisak H. Wągnierowa i Z. Niedziela, Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, 1984.

⁴ *Bibliografia Słowianoznawstwa polskiego*, sastavio E. Kołodziejczyk, Akademia Umiejętności, Kraków 1911.

⁵ Za vrijeme Prvog i Drugog svjetskog rata malo se prevodi. U okupiranoj Poljskoj u razdoblju od 1939. do 1945. izlazi samo jedan prijevod književnog djela u novinama tiskanim na poljskom jeziku – Budakovo *Ognjište* (prev. W. Bazielić).

faktori. Naime, izdavačka politika ovisi o društvenom, političkom, ideološkom, kulturnom, a danas i marketinškom kontekstu.

U prvom je razdoblju kulturni život determinirala ovisnost i Poljske i Hrvatske o drugim zemljama, što dakako nije bila pogodna okolnost. Romantizam se pokazao ključnim za dinamiku prevođenja među slavenskim narodima. S panslavističkom ideologijom, koja je ne samo u Slavena rezultirala većim interesom za kulturnu baštinu slavenskih naroda, i u Poljskoj se prvi puta u većoj mjeri pojavljuju prijevodi sa slavenskih jezika. Primjerice, prevodi se Gundulićev *Osman* prije nego što je prvi put tiskan u Dubrovniku, a u tome sudjeluju T. Łubieński, L. Potocki, A. Rzażewski, J. Nitkowski, B. Grabowski. Naposljetku je tekst polonizirao K. Brzozowski, Adam Mickiewicz pročitao i odobrio, ali je prijevod, nažalost, izgorio u Drezdenu 1849. godine. U prvom razdoblju svijest o umijeću prevođenja još je relativno mala – poljska verzija W. Syrokomla, L. Kondratowicza Mažuranićeve *Smrti Smail-age Čengića* je prijevod, ali s češkog jezika. Objavio ga je *Kurier Wileński* 1862. godine.

Drugo, međuratno razdoblje, obilježila je entuzijastička uporaba slobode, između ostalog i na području kulture te pokušaj brzog upoznavanja naših naroda. Bez laskanja, to razdoblje treba nazvati Benešićevo doba s obzirom na to koliko obje strane zahvaljuju tom velikom hrvatskom polonofilu. O drugom se razdoblju može reći da je bilo prvi pokušaj profesionalnog prevođenja. Nije rijetkost da je knjigu prevodilo više osoba. Najprije je poznavatelj jezika radio filološki prijevod, a poslije je druga osoba, najčešće pisac, dotjerivala tekst i bila odgovorna za umjetnički oblik završnog djela. Tridesete godine prošlog stoljeća, godine Benešićevog boravka u Poljskoj, uzoran su primjer uspješne realizacije sustavnog dosljednog projekta populariziranja nacionalnih književnosti ondašnje međuratne Jugoslavije u Poljskoj.

Svakako, najvrjedniji dio tog projekta je izdavačka serija *Biblioteka Jugosłowiańska*. Pokretač i organizator te inicijative, istodobno prevoditelj, pjesnik, znanstvenik, kulturni djelatnik je Julije Benešić. U samo devet godina djelovanja⁶ u istoimenoj biblioteci objavljeno je 13 svezaka koji u stvari čine 14 prevedenih knjiga, s obzirom na to da se 6. svezak sastoji od dvije knjige, Pelegrinovićeve *Jejupke* i Gundulićeve *Dubravke*. Benešić je uspio okupiti oko sebe grupu suradnika od kojih su najviše pridonijeli projektu pjesnik i prevoditelj Anton Boguławski, povjesničar, slavist i prevoditelj Henryk Batowski, pjesnik i esejist Czesław Jastrzębiec-Kozłowski. O samom projektu govori se kao o jednoj od najvrjednijih i najmodernijih izdavačkih inicijativa u cijelom međuratnom razdoblju.⁷ Hrvatska književnost u poljskim prijevodima najbolje je zastupljena među svim

⁶ Prekinut izbijanjem Drugog svjetskog rata, posljednji svezak je prijevod Krležinih novela pod naslovom *Hrvatski bog Mars*.

⁷ U Poljskoj Jerzy Kamiński je pisao o Jugoslavenskoj knjižnici kao o: »jedna z najcenniejszych i – co warto podkreślić – najnowocześniejszych inicjatyw edytorskich okresu międzywojennego«. J. Kamiński, »*Biblioteka Jugosłowiańska*«, u: *Polsko-*

nacionalnim književnostima međuratne Jugoslavije. To se vidi na svim područjima ondašnjih kulturnih veza. U drami se prevodi i igra najviše Ivo Vojnović (3 djela), ali najbolje je primljen Miroslav Krleža (*U agoniji*). Poljska kazališna publika još je imala priliku upoznati Milana Begovića, Josipa Kosora i Milana Ogrizovića. Za ilustraciju prethodne tvrdnje, iz srpske dramske književnosti preveden je i igran samo jedan tekst Branislava Nušića. Riječ je o komediji *Gospoda ministarka*.

Tezu da je hrvatska kultura i književnost najzastupljenija u međuratnoj Poljskoj potvrđuje pregled izdanja knjiga u seriji *Biblioteka Jugostowiańska*. Od četrnaest naslova šest pripada hrvatskoj književnosti, tri srpskoj, jedan slovenskoj, dok deveti svezak donosi knjigu Hanne Siennicke *Uroda Jugostawii*, utopisni vodič s impresijama autorice. Deseti svezak prijevod je Andrićevih novela, jedanaesti antologija narodnih pjesama, dvanaesti je Benešićeva *Gramatika hrvatskog ili srpskog jezika*.

Treće razdoblje, koje pada u vrijeme komunizma, nastavilo je u međuratnom razdoblju započet proces zbližavanja i upoznavanja naših naroda, unatoč strogim ideološkim ograničenjima, no uz svijest da obje države pripadaju ideološki istom taboru. Početak tih odnosa označen je teškoćama pri uspostavljanju kulturnih, političkih i privrednih veza, pogotovu nakon 1948. godine. Situacija se potpuno mijenja u trenutku smrti Staljina i normaliziranja odnosa SFRJ sa Sovjetskim Savezom i drugim satelitskim komunističkim državama. Od tog trenutka obnavlja se prevodilačka djelatnost koja je skoro nestala u prvom desetljeću nakon rata. Komunistička Jugoslavija bila je tretirana kao *enfant terrible* komunizma. U svakom slučaju, zemlja kontradikcija koja je svojim državljanima samo naizgled pružala mnoga prava, u kojoj se s jedne strane slobodno prevode i objavljuju knjige istočnoblokovskih disidenata zabranjene u njihovim vlastitim zemljama, dok je s druge strane progonila i zatvarala vlastite intelektualce. Jugoslaviju smo u Poljskoj tretirali kao predvorje Zapada, a partijski su se funkcionari manje bojali SFRJ nego »pravog trulog kapitalizma«.

Posljednje, četvrto razdoblje, koje za razliku od drugih dosada nitko nije pokušavao istražiti, probat ću u ovom referatu detaljno prikazati i analizirati. Za bilo kakvu sintezu, pregled prevodilačke aktivnosti u nekom razdoblju, nužna je vremenska distanca koja omogućuje analizu i ocjenu određenog niza književnih/prevodilačkih činjenica. Godina 2006. dopušta nam takav pogled unatrag.

Prijelaz osamdesetih u devedesete godine još je jedan prijelomni trenutak u 20. stoljeću. Pad komunizma u Europi, tranzicija iz socijalističkog u tržišni

-*Jugostowiańskie stosunki literackie*, ur. J. Śliziński, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, Ossolineum, Wrocław, 1972., str. 218.

Kamiński je u svom članku dosta kritičan i suzdržan u ocjeni prevodilačke djelatnosti. Ipak brojke i pregled onoga što se dogodilo u ta dva desetljeća kažu nešto drugo. Do danas nije se dogodilo ovako plodno i raznovrsno razdoblje u hrvatsko-poljskim kontaktima.

gospodarski sustav u bivšim europskim komunističkim zemljama, promjena političke karte Europe na kojoj se nakon višestoljetne odsutnosti napokon pojavljuju nove države, a među njima i samostalna Hrvatska, domovinski rat u Hrvatskoj – činjenice su koje otvaraju novo poglavlje u svjetskoj povijesti. Od početka devedesetih u sasvim novim realijama počinje funkcionirati izdavačka djelatnost i izdavačko tržište. S jedne strane nema više cenzure i nezamisliva je situacija da se neka knjiga ne može objaviti zbog ideoloških razloga, kako je, primjerice, bilo s knjigom Danila Kiša *Grobnica za Borisa Davidovića* koja je objavljena u podzemnom izdanju 1987. (prev. potpisan L. Ring, zapravo pseudonim K. Żurawskog) i 1989. (prev. K. Żurawski; treće, službeno izdanje u prijevodu D. Cirlić-Straszyńskiej 2005.). S druge strane, umjesto starih pojavila su se nova ograničenja, sada uglavnom financijskog karaktera.

Proces privatizacije državnih tvrtki, koji je došao u Poljsku padom komunizma, brzo je obuhvatio izdavačko tržište koje je do devedesetih godina pripadalo državnom sektoru. Neki su stari izdavači bankrotirali, kao Wydawnictwo Łódzkie 1996. koje je imalo, između ostalog, seriju *Biblioteka Jugosłowiańska Julije Benešića* kao nastavljač istoimene međuratne biblioteke, a na njihovom mjestu se pojavilo mnogo novih, privatnih nakladnika koji sami traže sredstva za izdavanje knjiga i koriste različite vrste dotacija, i domaće i europske (među najvažnijim sponzorima hrvatskih prijevoda treba nabrojiti uz poljsko i hrvatsko ministarstvo kulture, Veleposlanstvo Republike Hrvatske, Sorosove fundacije i njihove projekte *OSI Zug Foundation*, *OSI Center for Publishing Development*, *East Translates East*). Veliki izdavači koji su do kraja 80-tih objavljivali prijevode nakon 1990., kad je Państwowy Insytut Wydawniczy izdao tri knjige i 1992. jednu, do danas nisu objavili niti jednu novu knjigu. Od starih je ostala mala krakowska izdavačka kuća Miniatura koja objavljuje uglavnom niskonakladne pjesničke zbirke (takva je, na primjer, zbirka Vesne Parun *Niepokój miłości* izdana u 100 primjeraka samo za bibliografske svrhe, uz Parun Miniatura objavljuje Tadijanovića). Tiskanje prijevoda preuzeli su novi izdavači: varšavska Agawa koja objavljuje i poljsku i stranu suvremenu poeziju, prozu, esejistiku, memoare (Neven Orhel, Mirko Kovač i dvije knjige Anđelka Vuletića), Wydawnictwo Czarne koje se specijalizira za suvremenu poljsku i srednjoeuropsku prozu (tri nove knjige Dubravke Ugrešić i dva druga izdanja, *Forsiranje romana rijeke* i *Kulture laži*, uz to još i jedna knjiga Rujane Jeger te Tatjane Gromače), Wydawnictwo Pogranicze kao dio Fundacije Pogranicze, *nota bene* izdaje također časopis *Krasnogruda*, koje se bavi promidžbom multikulturalnih regija u srednjoistočnoj Europi (dvije knjige Predraga Matvejevića i jedna Mirka Kovača), Świat Literacki koji objavljuje suvremenu poljsku i stranu književnost, esejistiku i književnu kritiku (dvije knjige Dubravke Ugrešić), Drzewo Babel, mala izdavačka kuća, sa sjedištem u varđavskom stanu, koju su osnovala dvije žene odlučne objaviti Paula Coelho na poljskom, jedan od paradoksa izdavačkog tržišta zemlje u tranziciji (dvije knjige Vedrane Rudan), poznańska Ars Nowa (Ratko Cvetnić i Vesna Parun) te crkveni izdavač Wydawnictwo Zakonu Pijarów koji objavljuje knjige povezane s (u Poljskoj vrlo izraženim) kultom Međugorja

(uz pjesničke knjige Miljenka Stojića i Krešimira Šege izašlo je osamnaest prevedenih knjiga koje iz različitih perspektiva opisuju međugorsko svetište, razgovori, komentari, tumačenja poruka, opisi ukazanja i razvoja kulta, poučne knjige, katekizmi). Nabrojani izdavači nisu svi, ima ih više, ali ostali su na jednoj publikaciji.

Proces demokratizacije također je obuhvatio tržište prevoditelja. Izgleda da je monopol prekinut i prigodu nastupa s prijevodom ima svatko, premda je još uvijek teško probiti se u grupu priznatih prevoditelja, još su uvijek u toj sredini važna stara poznanstva i uspostavljene veze. Ipak, otvorio se prostor za mlade aspirante na ovu tešku struku. Prevoditi počinju već studenti, prije svega za časopise. Naravno, zbog kvalitete je sigurnije naručiti prijevod kod profesionalnog prevoditelja. Njegov bi rad, u pravilu, trebao biti na visokoj razini i najčešće je tako. Studentski prijevodi sadrže određenu dozu rizika. Mogu doseći visoku kvalitetu, no i postati prevoditeljski promašaj. Novi ekonomski uvjeti zahtijevaju od prevoditelja da bude dobar prodavač svoga prijevoda. Mora ga znati reklamirati i ponekad se ponašati kao akvizitor, u poljskom tranzicijskom gospodarskom sustavu vjerojatno najomraženiji lik. Riječ je o svim prevoditeljima, ne samo o onima koji debitiraju. Najiskusnija od svih prevoditelja D. Cirlić-Straszyńska na Festivalu kratke priče u Wrocławu tijekom jednog susreta otkrila je probleme koje je imala s objavljivanjem knjige, inače poznatog u svijetu hrvatskog pisca, koja je izašla tek nakon osobne intervencije autora kod izdavača. Uostalom, kasno izdanje jedne druge knjige, Matvejevićevog *Mediterranskog brevijara*, na izrazit način svjedoči o tome kako se hrvatski, ali i slavenski autori ne nalaze u prvom krugu interesa poljskih izdavača. Da je tu istu knjigu napisao netko iz Amerike ili zapadne Europe, ona bi bila tiskana desetak godina prije.

Pregled prijevoda hrvatske književnosti započet ćemo od devedesete godine koja donosi tri prijevoda naručena u prethodnom razdoblju: Krležine *Zastave*, Novakov *Izgubljeni zavičaj* i devet priča,⁸ Špoljarovo *Vjenčanje u Parizu*. Njihovu je prirodnu recepciju prekinuo rat. U tu skupinu spada još jedno djelo, objavljeno 1992. godine, knjiga Dubravke Ugrešić *Forsiranje romana rijeke* (ponovno izdana 2005.). Međutim, već 1990. javlja se prva naznaka novih kretanja. Kako književni časopisi brže nego knjige reagiraju na promjene društvene i političke zbilje, tako je i u Poljskoj zanimanje za političku situaciju u Jugoslaviji započelo upravo u časopisu *Literatura na Świecie*. Taj najvažniji poljski časopis koji predstavlja tendencije u svjetskoj književnosti, izdaje tada broj pod naslovom *Razumjeti Jugoslaviju* koji izlazi nakon prvih i posljednjih demokratskih izbora u toj zemlji, ali još prije rata. Objavljivanje prepiske između

⁸ Slobodan Novak je skoro jedini hrvatski klasik koji je preveden na poljski u posljednjem, četvrtom, razdoblju. Uz *Izgubljeni zavičaj* i *devet priča* s početka razdoblja, 2006. je objavljen prijevod njegovog najnovijeg romana pod naslovom *Pristajanje*. (U prethodnom razdoblju imamo dva prijevoda, *Mirisi, zlato, tamjan* /PIW, Warszawa, 1971./ i *Izvanbrodski dnevnik* /PIW, Warszawa 1979./). Sve knjige u prijevodu Danute Cirlić-Straszyńskiej.

Predraga Matvejevića i Dobrice Ćosića na temu Ćosićeva djela *Kolubarska bitka*, što je prije bilo nezamislivo, potom Matvejevićevih apela poslanih sudskim i partijskim ustanovama SFRJ u svezi s osudom i utamničenjem Vlade Gotovca osamdesetih godina pokazuje široj javnosti u Poljskoj dotada nepoznatu skalu problema, te neizbježni daljni razvoj događaja (premda je rat, takav kakav je bio, izazvao je pravi šok). Godine 1991. ne pojavljuje se ni jedan prevedeni naslov. Godine 1993. nekoliko ratnih haiku pjesama objavljuje časopis *Opcje*. Osim toga izlazi još par Jergovićevih pjesama, pjesme Vesne Parun te ulomak Kovačeve proze. Godine 1994. dolazi u Poljsku s potresnom antiratnom porukom Anđelko Vuletić. Ostaje literarni trag njegova boravka. Iste godine u knjižarama se pojavljuje prozna knjiga *Dan hapšenja Vile Vukas* na poljskom pod izmijenjenim naslovom *Zarliwość i gwat: ballada współczesna*, a 1999. izbor pjesama *Dusze na kiju klonowym* te pjesme u časopisima objavljene 1992. i 2003., sve u prijevodu Grzegorza Łatuszyńskiego koji je pojedine Vuletićeve pjesme prevodio i prije, krajem sedamdesetih i osamdesetih godina.⁹ Godine 1994. *Literatura na Świecie* se odlučuje na onda još uvijek jugoslavenski broj s ratnim fotografijama i tematikom. Iz današnje perspektive vidi se kako su tijekom komunizma puno češće na stranicama tog časopisa gostovali pisci iz ondašnje SFRJ, a rjeđe iz — za onda komunističku Poljsku — nepoćudnih zemalja. Godine 1996. taj ratni krug je nadopunila Sanaderova i Stamačeva antologija suvremene hrvatske ratne lirike *U ovom strašnom času*, a 2000. Cvetnićev *Kratki izlet*. Izravni komentar na suvremenu ratnu zbilju donosi također *Knjiga pisama* Mirka Kovača i Filipa Davida te eseji Dubravke Ugrešić *Kultura laži*. Uz pregled ratne lirike u posljednjih petnaest godina poljski čitatelj dobiva još dvije, u odnosu na ambicioznu Slavičekovu iz 1982. godine,¹⁰ skromne antologije. Prvu 1996. u izboru i prijevodu Łucje Danielewske tiska Wydawnictwo Książowe IbiS, dok drugu 2002. u izboru, prijevodu i vlastitoj nakladi izdaje Edward Zych. Što se tiče pjesništva, poziciju najpopularnije hrvatske pjesnikinje potvrdila je Vesna Parun s dvije samostalne zbirke pjesama.¹¹ Među pjesničkim knjigama još su se našla Tadijanovićeve i Vidovićeve zbirke. Prevedenih proznih knjiga nesumnjivo ima više, ali ta disproporcija nestaje kad pogledamo publikacije u časopisima. Posebnu

⁹ Vuletić Anđelko, *Siła łez; Morski wiatr*; prev. G. Łatuszyński, *Fakty* 79, 1979., br. 47, str. 6. Vuletić Anđelko, *Wilcza noc; Życie, ta radość; Mnie pustynię dajcie*; prev. G. Łatuszyński, *Dzień zatrzymania* (ulomak romana), prev. M. Łatuszyńska, G. Łatuszyński, *Miesięcznik Literacki*, 1987., br. 7/8, str. 49-61; Vuletić Anđelko, *Lipy; Morski wiatr; Między dwoma błękitami*, prev. G. Łatuszyński, *Miesięcznik Literacki*, 1989., br. 9, str. 32-33.

¹⁰ *Wewnętrzne morze: antologia poezji chorwackiej XX wieku*, izbor, predgovor i bilješke o autorima Milivoj Slaviček, Wydawnictwo Literackie, Kraków, 1982.

¹¹ Godine 1976. je izašla prva zbirka *Zaproszenie do ciszy: wybór wierszy*, prev. Bożena Nowak, Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1976. U osamdesetima nekoliko puta su objavljivane njezine pjesme u časopisima. Parun Vesna, *Kiedy nie było księżycy*, prev. D. Zdybicka, *Życie Literackie*, 1978., br. 48, str. 11; Parun Vesna, *Nie pytaj więcej*, prev. E. Zych, *Fakty*, 1984., br. 33, str. 9; Parun Vesna, *Mój dom; Słoneczny dług dzieli*; prev.

pozornost zaslužuju tematski/kroatistički brojevi pojedinih časopisa, prijevodi dramske književnosti i ženskog pisma te popularnost Dubravke Ugrešić i knjige Predraga Matvejevića.

Od novijih izdavačkih projekata koje realiziraju časopisi treba istaknuti dvije inicijative. Prvi sustavni pokušaj predstavljanja stanja književnosti u Hrvatskoj nakon 1990. napravio je šleski časopis *FA-art* 1996. u okviru većeg projekta koji je imao svrhu predstaviti najmlađu generaciju pisaca susjednih zemalja. Teoretski, autori uvršteni u izbor morali su pripadati mladom naraštaju, no urednici se nisu pokazali strogo principijelni jer neki autori ipak nisu zadovoljili generacijski kriterij. Dosta reprezentativan pregled sastavila je ponajprije hrvatska strana koju su predstavljali Ivan Božićević iz Društva hrvatskih književnika te Katarina Mažuran, Davor Šimpraga i Davor Šišmanović iz studentskog časopisa *Libra*. O konačnom izboru ponuđenih tekstova odlučili su poljski urednici. Nakon *FA-arta* krakovski časopis *Studium* izdaje kroatistički tematski broj osam godina poslije. Cjelina je bila zamišljena kao časopis u časopisu. Na stranicama krakovskog *Studium* gostovao je zagrebački *Quorum*. Poljski čitatelj je dobio novi izbor iz najnovije poezije i proze, intervju s Romanom Simićem o mladoj hrvatskoj književnosti i tri popratna eseja. Na ukupan broj svih bibliografskih jedinica objavljenih u poljskim časopisima oko 40 posto potječe iz dva broja gore spomenutih naslova, *FA-arta* i *Studiuma*.

Manje je važan za temu članka, ali svakako vrijedan, hrvatski projekt koji je 1991. napravio časopis *Most/The Brigde* (br. 1-2) Društva hrvatskih književnika. Naime, u suradnji s poljskim kroatistima izdao je poseban broj posvećen recepciji hrvatske književnosti u Poljskoj, od početka u 15. stoljeću, do kraja osamdesetih godina prošloga stoljeća. Osim izbora iz prijevoda hrvatskog pjesništva naći ćemo ovdje izbor književnopovijesnih radova, izbor iz bibliografije prijevoda, knjiga i studija o hrvatskoj književnosti od najstarijih do najnovijih vremena. Taj je projekt neka vrsta retrospektive, nema novih prijevoda, imamo presjek poljsko-hrvatskih književnih i kulturnih kontakata. Među časopisima koji su pokušavali prikazati suvremeno stanje treba još dodati krakovsku *Dekadu Literacku* koja je 2000. godine u puno skromnijem obliku od prethodnika sastavila cijeli broj posvećen književnostima zemalja bivše Jugoslavije. Od hrvatskih autora našli su se Branko Ćegec i intervju koji je dao *Vijencu* na temu izdavačkih prilika u Hrvatskoj, pjesme Nede Mirande Blažević i tri Pavličičeve *vukovarske razglednice*.

Byłam chłopcem z procy, byłam ptakiem, prev. J. Moroń, *Pismo Litaracko-Artystyczne*, 1988., br. 10, str. 72-74; Parun Vesna, *Przypowieść; Numer jedenaście; Szkielet*, prev. Ł. Danielewska, *Życie Literackie*, 1988., br. 20, str. 3; Parun Vesna, *Do pana Edgara Poe; Byłam chłopcem z procy, byłam ptakiem*, prev. Ł. Danielewska, *Nurt*, 1988., br. 3, str. 26; Parun Vesna, *Zielone drzwi, Martwe obłoki; Strach; Równowaga; Późny blask; Okna*, Ł. Danielewska, *Nurt*, 1988., br. 11, str. 22-23; Parun Vesna, *Pożegnanie; Szkielet; Numer jedenaście*, prev. A. Walczak, *Kultura*, 1989., br. 15, str. 1, 10.

Najnovija je publikacija takve vrste djelo poznanjske kroatistike koja je objavila nagrađivanu panoramu suvremene hrvatske književnosti i kulture. *Vidjeti Hrvatsku* na početku je bio zamišljen kao tematski hrvatski broj časopisa *Tygiel Kultur*, koji izlazi u Lodzi, ali nakon uredničkih problema – koji su, paradoksalno, koristili projektu – izdala ju je sveučilišna naklada. Nešto što je bilo zamišljeno tek kao broj časopisa, preraslo je u golemu antologiju različitih tekstova od sedamstotinjak stranica. Po obujmu to je najveća kroatistička publikacija objavljena u Poljskoj. Cjelina se sastoji od nekoliko elemenata. Urednici Krystyna Pieniążek-Marković, Goran Rem i Bogusław Zieliński podijelili su je u nekoliko cjelina: esej, poezija, autobiografija, žensko pismo, drama, glazba, ratno pismo, regionalizam, proza. Osim izbora iz poezije, proze i drame u knjigu su uvršteni eseji posvećeni različitim problemima s područja književnosti, znanosti o književnosti, glazbe, filma, likovne umjetnosti, arhitekture i sociologije.¹² Oko 55 posto knjige zauzimaju književni tekstovi, a 45 posto spomenuti eseji. U izbor je uvršten 31 pjesnik, od kojih 20 ima po jednu pjesmu, a 11 po dvije do tri. Autobiografija donosi ulomke autobiografskih zapisa četvorice autora, žensko pismo ulomke tekstova četiri autorice, dramu zastupaju ulomci dramskih djela petoro autora. Najveći je dio knjige izbor iz proze u kojem se našlo dvadeset autora sa po jednom kratkom pričom ili ulomkom iz većih proznih tekstova.

O panorami bi se moglo reći da pokušava nadupuniti tu ipak jednostranu sliku kakvu pružaju dosada prevedene hrvatske knjige. Kad usporedimo popis autora objavljenih knjiga u prijevodu i popis autora uvrštenih u panoramu (osamdeset i jedno ime) naći ćemo samo tri ista: Tatjana Gromača s jednom pjesmom, Miljenko Jergović i Roman Simić sa po jednom pričom. Ostali autori ili su prvi put objavljeni na poljskome ili su već debitirali u časopisima. Idealni je čitatelj panorame, s obzirom na njezinu svestranost i ipak filološki karakter, student kroatistike. Jednom riječju, to je dobar početak sa solidnim kritično-književnim i znanstvenim komentarom za detaljnija istraživanja. Međutim, knjigu se može preporučiti svakome tko otprilike želi saznati kako izgleda hrvatska kultura nakon 1990. godine, sa svim ograničenjima koja proizlaze iz same ideje da se u okviru jedne knjige predstave najvažnija zbivanja u toliko brojnim sferama društvenog i kulturnog života Hrvatske.

Hrvatsko dramsko stvaralaštvo, inače najzanemareniji književni rod u prevodilačkoj književnosti, zastupa čak petoro autora – najpopularniji od svih dramskih pisaca u Poljskoj Ivo Brešan s dramom *Ledeno sjeme*,¹³ Slobodan

¹² Usp.: *Widzieć Chorwację. Panorama literatury i kultury chorwackiej 1990-2005.*, ur. K. Pieniążek-Marković, G. Rem, B. Zieliński, Poznań, 2005., str. 8.

¹³ Pretpremijera Brešanove drame se održala u lubelskom kazalištu, Teatr im. Osterwy (red. Krzysztof Babicki), 21. listopada 2000. Uskoro zatim slijedila je televizijska verzija (premijera 19. veljače 2001.) koju je režirala Olga Lipińska, ista redateljica koja je prije s velikim uspjehom, adaptirala u Poljskoj kultnog *Hamleta u selu Mrduša Donja*.

Šnajder sa *Zmijininim svlakom*,¹⁴ Lada Kaštelan s *Posljednjom karikom*, Filip Šovagović s *Ciglom* – svi su prijevodi objavljeni u časopisu *Dialog Biblioteke Narodowe*¹⁵ – te Miro Gavran čije su drame jedine još 2003. godine izašle u knjizi pod naslovom *Kreontova Antigona i druge drame*. Gavranove drame s uspjehom su izvedene na pozornici krakovskog *Teatru Ludowego*. U tekstovima o predstavama i piscu odmah se vidi da su njihovi autori impresionirani nagradama koje je dobio Gavran, mnogim prijevodima i slovačkim festivalom posvećenom dramama Mire Gavrana. Njegove su se drame u Poljskoj počele prikazivati već rane 1990. godine u Teatru Poljskom u Bydgoszczu s *Ljubavima Georgea Washingtona* (prev. i rež. E. Grabowska). Isto djelo tri godine poslije ima svoju televizijsku premijeru.¹⁶ Nakon desetogodišnje stanke Gavran se vraća u Poljsku, ovaj put u Krakov gdje se 2. travnja 2004. premijerno igra njegova komedija *Muš moje žene* (rež. Tomasz Obara).¹⁷ O uspjehu ovog projekta kod publike svjedoči priprema novog komada *Sve o ženama* (rež. Paweł Szumiec) premijera koje je bila 3. veljače 2006. Ton recenzija je dobronamjieran. Hvali se Gavranov smisao za humor, točnost psiholoških i društvenih opservacija i dobri dijalozi.¹⁸

¹⁴ Šnajder je o poljskoj, kao o jednoj od najboljih kazališnih adaptacija svog teksta, govorio na 1. Zagrebačkom prevodilačkom susretu u listopadu 2001.

»Od jezika na kojima je dosad igran, *Zmijin svlak* je najpotpunije, čini mi se, živio u poljskome. Meni se čini da je Poljacima, a i Poljakinjama, upotrijebit ću termin iz sasvim drugog područja – dakle, da je njima genetski kodirana ta nesreća. Poljaci i Poljakinje naprosto znaju što znači živjeti između, u njihovu slučaju, Staljina i Hitlera, kao što su Bosanci živjeli, da sad ne kažemo između koga sve ne, i jedva preživjeli. Na neki tamni način tamo znaju tko je Azra, koja bi trebala biti metafora Bosne. Igrali smo *Zmijin svlak* u getu u Krakovu, u ritualnom židovskom kupalištu, i to u njegovu dijelu za žene i djevojčice (to se zove Mikva, a tako se danas zove i kazalište). Pola uspjeha te predstave jest u oniričnosti prostora, to je potpuno neopisivo. Gledajući svoju predstavu u par navrata, potpuno sam izgubio osjećaj da je poljski strani jezik! U Poljskoj kontekst se prepoznaje do te mjere da se čini kao da je komad i pisan na poljskome.«, S. Šnajder, *Kako me prevode*, HREF=http://www.dhkp.hr/srednja_skup1.htm ; *Književna smotra: časopis za svjetsku književnost*, godište XXXV./2003., br. 128-129 (2-3).

Ovu je predstavu režirala Tanja Miletić-Oručević, izvelo Stowarzyszenie Teatralne Łażnia, premijera: 10.01.1999. Šnajder je igran također u Varšavi u Teatru Rozmaitości, datum premijere: 16.05.1998. (red. Piotr Cieplak).

¹⁵ Ovaj podatak je važan zbog toga što *Literatura na Świecie* i *Dialog*, kao časopisi *Biblioteke Narodowe*, ne moraju tražiti sponzore. Njih u potpunosti financira država.

¹⁶ M. Gavran, *Miłości George'a Washingtona*, prev. Ewa Grabowska, rež. Henryk Kluba, 12. 04. 1993., 55.

¹⁷ Zanimljiv je put Gavrana na daske krakovske pozornice. Tekst je izabran u akciji *Čitanje suvremene drame* koju organizira teatrolog Anna Wierzchowska-Woźniak, intendantica Teatru Ludowego, i prof. Małgorzata Sugiera s Jagielonskog sveučilišta. Tekstovi se čitaju u Teatru Ludowom i nakon jednog od takvih čitanja odlučeno je da se *Muš moje žene* izvede u kazalištu.

¹⁸ J. Targoń, *Trzykrotki*, GW Kraków br. 36, izdanje krk dne 11. 02. 2006. – 12. 02. 2006., kultura, 6.

Izvjесnu vezu s kazalištem zadržavaju tri prozne knjige: Ugrešičkina *Štefica Cvek u raljama života*, *Uho, grlo, noż* Vedrane Rudan i *Darkroom* Rujane Jeger. Naime, sve tri su dramatizirane u novopokrenutom kazalištu *Polonia* koje je utemeljio Fond za razvoj kulture (Fundacja Krystyny Jandy na rzecz kultury) koji je osnovala poznata glumica Krystyna Janda. Sjedište kazališta je u Varšavi, ali, i to ne samo izvan sezone, kazalište *Polonia* je obilazilo sve važnije poljske gradove praveći na taj način odličnu reklamu autoricama prevedenih knjiga. Dok *Šteficu Cvek u raljama života* i *Uho, grlo, noż* možemo smatrati dramatizacijama književnih predložaka, *Darkroom* se pokazao vrlo slobodnom adaptacijom u kojoj Przemysław Wojcieszek,¹⁹ autor adaptacije i redatelj, mijenja skoro sve. Sam kaže da je ostavio samo naslov, tipove likova i nekoliko anegdota, u svakom slučaju toliko da se jedan od recenzenata čudi zašto je na plakatu ime Rujane Jeger kad njezina knjiga nema ništa zajedničkog s predstavom.²⁰

Recenzije samih knjiga su dosta različite. Dok se *Šteficu* uglavnom pozitivno ocjenjuje, o Rudan i Jeger piše se negativno i tek ponekad pozitivno. O knjizi Vedrane Rudan možemo pročitati da je to drastični roman, a čitanje prava muka od prve do posljednje rečenice. Štoviše, to nije dobra knjiga, ali nije ni nastala s mišlju o literarnoj finoći. Glavni junak *Uho, grlo, noż* je zlo koje vodi k poživotinjenu, svodi život na igru primitivnih instikata, piše recenzentica *Rzeczpospolite* ostavljajući odluku čitati ili ne čitati nama.²¹ Ima i izrazito oprečnih ocjena Rudaninog stila pisanja. S jedne strane recenzent *Gazete Wyborcze* ne krije svoje razočaranje: »... mislim da ova knjiga, koja zavodi samu sebe, koja se distancira prema svakoj literarnoj tradiciji i ne razlikuje se puno od običnog internetskog bloga, može postati za neke čitatelje vrsta šok terapije. Mislim također da je to za autoricu bio najintimniji akt samoočišćenja, premda – paradoksalno – akt izložen na prodaju. Ja sam na *Uho, grlo, noż* ostao čudno ravnodušan.«²² Skeptična je recenzentica Jandine monodrame *Uho, grlo, noż* izvedene na XII. Festivalu

¹⁹ Sam Wojcieszek o tome je govorio ovako: »Od początku byłem przekonany, że nie chcę robić spektaklu o Chorwacji, o Bałkanach, ale o Polsce. O Polsce, jaką widzę za oknami. Już sam fakt przeniesienia tej historii w nasze realia sprawił, że całkowicie oderwałem się od książki. Zaczęłem pisać własny tekst. Z książki »Darkroom« mamy więc tytuł, typy postaci i zaledwie kilka anegdot«. *Co jest grane* br. 10 prilog *Gazete Stołeczne*, br. 59, izdanje waw dne 10. 03. 2006. – 16. 03. 2006. scena, 24.

²⁰ Usp. J. R. Kowalczyk, *Groteska z happy endem*. »Darkroom« w *Teatrze Polonia, Rzeczpospolita*, br. 87, 12. 04. 2006., prilog/Varšava.

²¹ P. Wilk, *Krzyk zdesperowanej kobiety, Drastyczna powieść od dziś w księgarniach, Rzeczpospolita*, br. 247, 20. 10. 2004. (»Lektura tej powieści to mordęga. Od pierwszego do ostatniego zdania. Co więcej – to nie jest dobra książka. Ale nie z myślą o literackiej finezji powstała. Bohaterem *Ucho, gardło, noż* Vedrany Rudan jest zło, które wiedzie do zezwierzęcenia, sprowadza życie do gry prymitywnych instynktów«.)

²² P. T. Felis, *Bluzg z rozpacy*, *Gazeta Wyborcza*, br. 257, izdanje waw dne 02.11.2004., *Kultura*, 15. /prev. LM/

»Wierzę, że ta eksytująca się sama sobą książka, która odzęgkuje się od wszelkiej literackiej tradycji («'W poszukiwaniu straconego czasu<'? Nie czytałam tego, ale słyszałam, że to paplanina długa na kilkaset kilometrów«) i nie różni się wiele od przeciętnych internetowych blogów, faktycznie może być dla niektórych czytelników rodzajem wstrząsowej terapii. I wierzę, że był to dla autorki najintymniejszy, choć

ugodnih i neugodnih kazališnih komada u Powszechnom kazalištu u Lodzi (XII Festiwal Sztuk Przyjemnych i Nieprzyjemnych u Teatru Powszechnom u Lodzi 7. i 8. siječnja 2006.).²³ S druge strane gledatelj istog spektakla u Varšavi hvali glumu i sam scenarij, ali izgleda da knjigu nije čitao,²⁴ a jedna od najpoznatijih poljskih feministica piše o Rudaninoj sljedećoj knjizi na poljskom *Ljubav na posljednji pogled* kao o hitu.²⁵ Drukčije mišljenje o drugoj Rudaninoj knjizi prezentira recenzent *Politiike*: »Krystyna Janda je pripremila monodramu prema ranijem romanu spisateljice *Uho, grlo, nož*. Dakle, možda bi i na temelju nove knjige bilo moguće napraviti dirljivu priču kad bi se skratila, glavni lik učinilo vjerojatnijim, prikazalo opisivane događaje u smislenom redu. Samo je pitanje vrijedi li to s obzirom na to da je jedini zanimljiv ulomak romana posuđenica (radi se o Bergmanovoj autobiografiji – dodao LM).²⁶«

Čini se jednostavno da je Rudan našla nišu na tržištu i time bi se mogla objasniti zainteresiranost njezinom knjigom. U stvari to kaže i Kristina Janda u intervjuu koji je dala zajedno s Vedranom Rudan *Rzeczpospolitoj*:

RZ.: U poljskom kazalištu adaptacije balkanske književnosti su rijetkost, a u reportoarzu kazališta *Polonia* imate čak tri hrvatska teksta — *Šteficu Cvek*, *Uho... i Darkroom...*

K. J.: Nastojala sam naći poljski tekst koji bih mogla uključiti u ciklus »Žene iz Europe«. Ali nema takvog. Postoje odlični tekstovi iz Ukrajine, Hrvatske, Bugarske. Još uvijek tražim takav poljski tekst.

V. R.: Ovaj rat je deblokirao žene. One moraju te teške doživljaje nekako kanalizirati. Poljakinje nemaju takvu traumu.

K. J.: Imam dojam da su priče o ženama u suvremenoj poljskoj književnosti puno konzervativnije, opreznije i manje emocionalne.²⁷

paradoksalnie wystawiony na sprzedaż akt samooczyszczenia. A jednak ja na *Ucho, gardło, nóż* pozostałem dziwnie obojętny«.

²³ K. Rakowska, *Cała noc na kanapie*, *Gazeta Wyborcza*, Łódź, br. 7, izdanje 10.11.2006., kultura, 8.

²⁴ J. R. Kowalczyk, *Zwierzzenia podczas bezsennej nocy. Wspaniały bezkompromisowy monodram Krystyny Jandy*, *Rzeczpospolita*, 14. 11. 2005.

²⁵ K. Szczuka, *Hit*, *Wysokie obcasy*, br. 1, prilog uz *Gazetu Wyborczu*, br. 6, izdanje waw dne 07. 01. 2006., knjige, 4

²⁶ A. Kaczorowski, *Chorwacka balladyna*, *Polityka*, br. 45, 12. 11. 2005., str. 68.

²⁷ P. Wilk, *Koniec Europy mężczyzn. Vedrana Rudan i Krystyna Janda przed sobotnią premierą monodramu »Ucho, gardło, nóż«*, *Rzeczpospolita*, br. 273, 10. 11. 2005. /prev. LM/

»RZ.: W polskim teatrze adaptacje bałkańskiej literatury to rzadkość, a w repertuarze Teatru *Polonia* są aż trzy chorwackie teksty - »Stefcia Ćwiek«, »Ucho...« i »Darkroom...«

K. J.: Usilnie szukałam polskiego tekstu, który mogłabym włączyć do cyklu »Kobiety z Europy«. Ale go nie ma. Są natomiast świetne teksty z Ukrainy, Chorwacji, Bułgarii. Wciąż szukam takiego polskiego tekstu.

V. R.: To wojna odblokowała kobiety. Przyniosła przeżycia, które muszą znaleźć ujście. Polki nie mają porównywalnej traumi.

K. J.: Mam wrażenie, że opowieści o kobietach we współczesnej polskiej literaturze są znacznie bardziej zachowawcze, ostrożne i mniej emocjonalne«.

Rujana Jeger i njezin *Darkroom* ne izaziva takva kontradiktorna mišljenja, no recenzije ipak ostaju suzdržane. *Rzeczpospolita* piše da je *Darkroom*: smiješan i neglup, ali previše rascjepkan i u osnovi lišen refleksije, kolaž anegdota i sjećanja koji crta portret tridesetogodišnjakinje koja živi u svijetu s još vidljivim tragovima socijalističke prošlosti,²⁸ dok krakowska recenzentica završava svoj tekst riječima: »Čini se da je više u ovoj knjizi marketinškog snalaženja autorice, efektnih, premda ne baš previše dubokih opažanja – njihova dubina slična je dubini šarenih magazina. Roman za pročitati, ali sigurno nije obavezna lektira.«²⁹

Zanimljiv je fenomen popularnost Dubravke Ugrešić koja je postala u Poljskoj najčitaniji i najprevođeniji hrvatski pisac uopće – objavljeno je osam njezinih knjiga od kojih su dvije imale po dva izdanja. Kako se današnji književni uspjeh ne može zamisliti bez reklame i promocije Ugrešićka svoj uspjeh u nekoj mjeri zahvaljuje Adamu Michniku.³⁰ O Ugrešićki je najviše pisala upravo *Gazeta Wyborcza*, tridesetak puta (od 1999. do 2004.). Pisao je o njoj Adam Michnik, autor rečenice koju se često citira (između ostalog ona se našla na hrvatskom i poljskom izdanju *Kulture laži*): »Dubravka je utjelovljenje duhovne ljepote Hrvatske u književnosti. Ne znam ljepše zemlje od Hrvatske. Ne znam dostojanstvenijeg hrvatskog rodoljublja – gorkog kao kod Miroslava Krležę – nego toga koji izražava Dubravka Ugrešić.«³¹

Prvi se put Ugrešić pojavila u Poljskoj 1992. kao autorica knjige *Forsiranje romana rijeke*. U časopisima su se već 1994. počeli tiskati ulomci njezinih tekstova pisanih devedesetih godina. Druga je knjiga zbirka eseja *Kultura laži* (poljsko izdanje 1998.). Nakon ovih naslova od 2001. godine do danas započinje prava lavina Ugrešićkinih naslova – sedam knjiga u šest godina. Izuzevši knjige za djecu i književnoznanstvene radove, na poljski je jezik preveden cjelokupni opus Dubravke Ugrešić. Tiskaju se čak rane knjige, poput *Štefice Cvek u raljama života*, *Život je bajka* i *Poze za prozu*. Dvije posljednje su se našle zajedno u

²⁸ P. Wilk, *Zaniedbana kraina seksu. Dwie chorwackie pisarki różnie traktują erotykę: jedna z wyszukaną fantazją, druga z groteskową dosłownością*, *Rzeczpospolita*, br. 284, 04.12.2004. (»*Darkroom* to, przyznaję – zabawny i nieglupi, choć zbyt porwany i zasadniczo pozbawiony refleksji, kolaż anegdot i wspomnień rysujący portret trzydziestolatki, żyjącej w świecie z lekka jeszcze zabarwionym socjalistyczną przeszłością«.)

²⁹ MDV, *Batkański schemat*, GW Kraków br. 300, izdanje krk dne 23. 12. 2004., kultura, 8. /prev. LM/ (»Więcej chyba w tej książce marketingowego wycucia autorki, efektownych, choć niezbyt głębokich spostrzeżeń – ich głębia porównywalna jest z kolorowymi magazynami. Powieść do przeczytania, ale zdecydowanie nie jest to lektura obowiązkowa«.)

³⁰ Adam Michnik je legenda Solidarnosti i jedna od najmoćnijih te najbogatijih osoba poljskih medija, poznat kao pokretač najvećih poljskih novina *Gazeta Wzborcza* koje su bile prvi općepoljski slobodni list. Michnik je bio pravi autoritet u devedesetim godinama, dakle u vrijeme početaka suvremene demokratske Poljske.

³¹ A. Michnik: »Dubravka jest ucieleśnieniem duchowej urody Chorwacji w literaturze. Nie znam piękniejszego kraju niż Chorwacja. I nie znam bardziej godnego patriotyzmu chorwackiego – gorzkiego jak u Miroslawa Krležę – niżten, który wyraża Dubravka«.

zbirci *Baba Jaga zniosla jajo*. Recenzenti posljednjih ne gube iz vida vremenski razmak koji dijeli godinu prvog izdanja originala i godinu tiskanja prijevoda. U stručnim recenzijama primjećuje se da neke stvari nisu više aktualne, da takve knjige nisu više novost. U časopisu *Pogranicza* čitamo, primjerice, da je: »Dubravka Ugrešić prije dvadeset godina bila sklona konstatirati neizbježan kraj kulture i književnosti (pogotovu ženske) koju će se morati zamjenjivati patchwork kompozicijama već postojećih elemenata i/ili njihovom re-lektirom. Srećom nije imala pravo, postmoderni »tečajevi krojenja i šivanja« za pisce »iscrpljene« od forme i sadržaja otvorili su nove stvaralačke perspektive, a time i nove šanse na zapisivanje peripetija Štefice Cvek i njoj sličnih.«³² Barbara Czapik-Lityńska žali što knjiga na poljskom jeziku nije izašla ranije. U njezinom ogledu čitamo: »Knjiga ima skoro četvrt stoljeća. Ono što je bilo originalno i moderno, postmoderno je postalo izrabljena tehnika, književnost iscrpljenosti, stara igra, dobro poznata i opisana.«³³ Poljska kroatistica ipak primjećuje kako kod Ugrešićeve suptilna ironija spašava tekst i štiti ga od gubljenja aktualnosti.

Svoju popularnost Dubravka Ugrešić ne zahvaljuje političkom angažmanu, premda je očito da je on odigrao ključnu ulogu u promociji spisateljice na poljskom tržištu. U intervjuima i bilješkama o piscu spominju se okolnosti autoričinog odlaska iz Hrvatske. Dubravku Ugrešić se povezuje također i s pojavom jugonostalgije koja se inače djelomično prepleće s nostalgijom i čežnjom za svijetom koji je nestao padom komunizma u našem dijelu Europe, naravno ne *in toto*, ali za određenim, ponajčešće privatnim elementima vlastite biografije. Poljski će čitatelj s jedne strane sigurno imati više empatije od drugih za intelektualce koji zbog svojih stavova postaju predmet kritike u medijima. S druge strane Poljacima ne treba objašnjavati što znači uistinu živjeti u ma kojoj vrsti režima i u totalitarizmu biti proganjan. Slučaj Dubravke Ugrešić ne spada u tu kategoriju, ona se ne tretira kao disidentica. Recenzija *Američkog fikcionara* u *Res Publici* počinje ovako: »Knjiga o ratu i bojazni koja je pisana iz jako daleke perspektive sigurne, prekomorske zemlje može se činiti hirom, intelektualnom vježbom lišenom kod sličnih pothvata oslonca u bolnoj stvarnosti. Posebno kad je ta prekomorska zemlja SAD, jedno od najnestvarnijih mjesta na našoj planeti. Dubravka Ugrešić dokazuje svojim *Američkim fikcionarom* da je takva zamisao ne samo moguća, već i nužna za samu autoricu koja pišući pokušava nekako složiti razbijenu stvarnost, »srediti rasute riječi« i »rasute svjetove«. Čini to ipak također za nas koji smo puni povijesnih i kulturnih kompleksa, tužnih ljudi iz srednjoistočne Europe.«³⁴ Andrzej Stasiuk, pisac preveden na hrvatski jezik i privatni izdavač (Wydawnictwo Czarne), piše o beskućništvu kao postmodernoj sudbini. U njegovom tekstu Jugoslavija prestaje biti određen politički, zemljopisni termin, počinje biti simbol: »Uskoro svi ćemo postati emigranti. Bez

³² U. Smietana, *Gadka-szmatka, Pogranicza*, 2003., br. 2, str. 101. /prev. LM/

³³ B. Czapik-Lityńska, *Patchwork i autobiograficzna instalacja, Opcje*, 2003., br. 2, str. 71. /prev. LM/

³⁴ P. Marczewski, *Fikcja i tozsamosc, Res Publica*, 2002., br. 8, str. 87.

putovanja, bez kupovanja karata, bez sjedenja na aerodromima u čekaonicama za nepušače. Emigracija će nas zaticati u našim domovima. Zaspat ćemo u jednom svijetu i buditi se u drugom. Ovo nismo mi, ali nas će napuštati dobro poznata, sigurna stvarnost. Ostat će nam samo Jugoslavija našeg pamćenja kao sklonište pred tuđom zemljom dolazećeg sutrašnjeg dana».³⁵ Početkom devedesetih Ugrešić je napustila svoju prirodnu interpretacijsku sredinu ne samo u prostorno-fizičkom i zemljopisnom smislu već i političkom, društvenom te kulturološkom. Svoj je diskurz prilagodila novom ambijentu. Subjekti njezinih knjiga, koji grade svoj tekstualni identitet u totalnom svijetu znakova, postali su bliski, ili shvatljivi, građanima takozvanog Petog svijeta³⁶ i svim postmodernim šetačima, vagabundima, turistima i igračima.³⁷

Dakle, popularnost Dubravke Ugrešić ne temelji se na političkim stavovima, o kojima se nakon *Kulture laži* puno ne govori, koliko na univerzalnosti njezinih knjiga koje se čita i kao opis postmodernog svijeta te problema s kojima se bori pojedinac u potrazi za vlastitim identitetom. O tome da za uspjeh nije dovoljna samo priča o komunizmu i ratu – dokazuje primjer Slavenke Drakulić, još nedavno potpuno nepoznate u Poljskoj, a popularne na Zapadu (u prijevodu jedva ulomak romana *Božanstvena glad* u časopisu i tek ove godine publicistička knjiga *Oni ne bi ni mrava zgazili* koja ima odlične recenzije, o kojoj se govori kao o najboljoj knjizi o ratu u bivšoj Jugoslaviji).³⁸ Njezin bi slučaj mogao svjedočiti o tome da kod Ugrešić zaista ima više od ženskog pisma, preporuke sa Zapada i političkog angažmana. Ono što Dubravka Ugrešić govori o komunizmu, ratu, nije toliko atraktivno. Poljacima ne treba objašnjavati narav komunizma, mehanizme te ideologije. Tu

³⁵ A. Stasiuk, *Bezdomność jako los*, *Przegląd Polityczny*, 2003, br. 61, str. 60.

³⁶ Peti svijet je pojam koji uvodi Kateryna Longley. *Fifth World* je kulturno-politički prostor zajednički svim emigrantima. Kako piše autorica, u Petom svijetu žive dislocirani ljudi koji su izgubili svoju kulturnu i jezičnu osnovu. Tom terminu prethodi raniji Četvrti svijet, *Fourth World*, dakle kulturni prostor na kojem egzistira autohtono društvo koje je kolonizirala druga, tuđa, »superiornija« civilizacija. Usp. K. Longley, *Fifth World*, u: S. Gunew, K. Longley, *Striking Chords: Multicultural Literary Interpretations*. Sydney: Allen&Unwin, str. 19-28; W. Kalaga, *Jazń – interpretacja – przekład*, u: *Polityka a przekład*, ur. P. Fast, Śląsk, Katowice 1996., s. 7-17.

³⁷ Usp. Z. Bauman, *From Pilgrim to Tourist - or a Short History of Identity*, u: *Questions of Cultural Identity*, edited by Stuart Hall and Paul du Gay Impresum, Sage Publications, London, 1996.

³⁸ S. Drakulić, *Oni nie skrzywdziliby nawet muchy*, prev. J. Szacki W.A.B. Wydawnictwo, Warszawa, 2006. (knjiga je prevedena s engleskoga, naslov originala *They Would Never Hurt a Fly. War Criminals on Trial in The Hague*); Od ranijih publikacija u časopisima imamo sljedeće prijevode, također s engleskoga: S. Drakulić, *Zbliżenie na smierć*, prev. M. Tański, *Res Publica*, br. 11, 1993., str. 32-33; Idem, *Zanim przyjdzie rewolucja* prev. Ł. Sommer, *Gazeta Wyborcza*, 1999., br. 279, str. 10; Idem, *Jak zamienialiśmy wolność na buty*, prev. A. Wziątek, *Przegląd Polityczny*, br. 44, 2000., str. 132-134; Idem, *Jeszcze tylko policjanci*, prev. M. Kuszewska, *Gazeta Wyborcza*, 2000., br. 20, str. 10; Idem, *Inny świat, Kafka*, br. 1, 2001., str. 22-25; i na kraju koautorski napokon nepolitički tekst preveden s hrvatskoga: S. Drakulić, N. Popović, *Kultura widm*, prev. D. Jovanka Cirlić, D. Cirlić-Straszyńska, *Dialog*, 1999., br. 12, str. 102-109.

lekciju nismo, nažalost, izbjegli i zajedno sa svim postkomunističkim zemljama živimo u prijelaznom razdoblju s vidljivim tragovima bivšeg sustava, ne samo u materijalnom svijetu, već i mentalnom sklopu pojedinca. Poljaci u knjigama Dubravke Ugrešić traže odgovor na svoja pitanja i samo to njezinim djelima može jamčiti trajniju popularnost i odjek kod čitatelja. Naime, knjige autorice *Američkog fikcionara* čitaju se kao *stricte* književni tekst u šire postmodernističkoj, uže feminiističkoj konvenciji, a potonja je naravno integralni dio prve.

Najnovija prevedena Ugrešićkina knjiga je roman *Ministarstvo boli*. To je prvi njezin tekst koji se susreo s hladnim prijemom u poljskoj kritici. Zamjenik glavnog urednika tjednika *Forum* konstatira: »Ovaj bi roman trebao hvatati za grlo. Ali ne hvata. Sve o čemu sam napisao gore (i čemu autorica posvećuje cijelih 250 stranica), sve te sumorne, postjugoslavenske priče već odnekud znamo: iz tisuća novinskih članaka, desetaka filmova i televizijskih emisija, iz eseja, između ostalog Dubravke Ugrešić. *Ministarstvo boli* ne kaže ništa novo.«³⁹

Najnovija prevedena na poljski hrvatska autorica je Tatjana Gromača koja debitira u Poljskoj romanom *Crnac*. U recenzijama čitamo da je taj roman zrela proza, da je pisan vlastitim stilom, da je univerzalna priča o ratu i njegovim posljedicama te još jedna knjiga autorice s Balkana koja traži identitet.⁴⁰

Posebno mjesto u prijevodima zauzima Predrag Matvejević čije dvije knjige, praćene uvodima Claudia Magrisa i Raffaella La Capria, izlaze u Poljskoj: *Mediterranski brežujar* 2003. i *Druga Venecija* 2005. godine. Matvejevićev esejističko-pjesnički diskurs namijenjen je obrazovanom i zahtjevnom čitatelju što dokazuje naslov recenzije u *Politici, Lektira za upućene*. U izvjesnom smislu jezik, stil recenzije ovisi o samom recenziranom djelu. Tekstovi ogleđa o Matvejevićevim knjigama sami postaju eseji, kao u slučaju Pawela Huellea,⁴¹ nedavno na hrvatski prevedenog suvremenog poljskog pisca.⁴² Svi naglašavaju uspjelost s kakvom je hrvatski pisac svladao iznimno teške teme kojima se bavi u svojim djelima. Matvejević je u Poljskoj stekao status vrhunskog erudita i intelektualca koji je u biranom društvu, Goethea, Byrona, Ruskina, Eliadea, Prousta, Brodskog i drugih, koji su već pisali o fenomenu Mediterana, izbjegao ponavljanje i našao vlastiti, intimni i novi način pripovijedanja o Sredozemlju.

Od autora koji su uspjeli objaviti vlastitu knjigu u javnosti je nazočan Mirko Kovač s koautorskom *Knjigom pisama* i romanom *Kristalne rešetke*. O prvom tekstu se govorilo kao o velikoj knjizi o ratu, krivnji i slobodi.⁴³ O drugom da je

³⁹ A. Kaczorowski, *Nieznośna lekkość bólu*, *Gazeta Wyborcza*, kultura, 26. 09. 2006., str. 12.

⁴⁰ Usp. A. Piwkowska, *Nienawidzimy patrzeć sobie w oczy*, *Nowe książki*, 1/2006., str. 22; *Studium*, br. 6, 2005., str. 222-223.

⁴¹ Usp.: P. Huelle, *Brewiarz Śródziemnomorza*, *Rzeczpospolita*, br. 155., 05. 07. 2003; Idem, *Pod znakiem Iwa*, *Rzeczpospolita*, br. 230, 01. 10. 2005.

⁴² P. Huelle, *Gdje je Dawid Weiser*, prev. Ivana Vidović Bolt, Naklada MD, Zagreb, 2005.

⁴³ D. J. Ćirlić, *Z bałkańskiej karczmy*, *Gazeta Wyborcza*, br. 290, izdanje waw dne 12. 12. 2001., kultura, str. 12

poklon za ljude koji unatoč političkim podjelama i novim krvavim granicama čuvaju stare veze i poznanstva te vjeruju u njih.⁴⁴

Zapažena je također *Uzbuna na odjelu za rak* Nevena Orhela koji je i osobno stigao u Poljsku na promociju svoje knjige. O romanu se piše da je beletrizirana verzija diplomskog rada na temu prema kojoj nitko ne ostaje ravnodušan. Naglašava se također uspjeh kakav je imala knjiga u Češkoj, Slovačkoj i SAD-u.⁴⁵

Iznenadujuće je slaba recepcija prijevoda popularnog i ne samo u Hrvatskoj cijenjenog Miljenka Jergovića. *Fond Pogranicze* je najprije tiskao pojedine priče iz *Sarajevskog Marlboro* u vlastitom časopisu *Krasnogruda*, a zatim je autora predstavio u drugom žanru, objavivši roman *Buick rivera*. Taj primjer pokazuje da dobra i iskusna prevoditeljica, i na tržištu prepoznatljiva izdavačka kuća još uvijek ne jamče uspjeh. Treba također znati pogoditi ukus publike i pobrinuti se za reklamu i promociju.

Kao simboličnu treba ocijeniti nazočnost još jednog od glavnih aktera najnovije hrvatske proze, u Hrvatskoj vrlo nagrađivanog i čitanog Zorana Ferića. Objavljivan samo u časopisima, gost Wroclawskog *Festivala kratke priče* 2004. godine,⁴⁶ nema sreće na poljskom tržištu. Tiskanje njegovih kratkih priča zasada ostaje na razini časopisa.

Włodzimierz Kot u ranim osamdesetim godinama 20. stoljeća na kraju svog članka posvećenog recepciji hrvatske književnosti u Poljskoj zaključuje kako povijest hrvatsko-poljskih književnih veza svjedoči o tome da je poljski interes za hrvatsku književnost uvijek bio sporadičan i netrajan. Glavni razlog tome vidi u usporednosti razvoja poljske kulture sa zapadnoeuropskim kulturama, posebice romanskom, te u stanovitoj nepopularnosti slavenofilstva u Poljskoj prouzrokovanoj prije svega poljsko-ruskim sukobima i podjelama Poljske.⁴⁷ Nakon 1990. godine interes za hrvatsku književnost nije se bitno promijenio unatoč ratu po kojem bi se moglo očekivati da će, osim za sam rat, u većoj mjeri privući pozornost javnosti posredno i na kulturna zbivanja. Unatoč sasvim novoj političko-društveno-kulturnoj situaciji razlozi o kojima piše Kot ostaju isti. S jedne strane slavenofilstvo danas kao ideja je čisti anakronizam, s druge još uvijek smo puni kompleksa spram zapadnoeuropske i anglosaske kulture. Nesumnjivo nam se čine, kako Poljacima, tako i Hrvatima, vrjednije. Distanču prema prvoj izgleda da ćemo brže nadoknaditi; hoće li Europa moći sustići angloamerički svijet, to je već drugo pitanje.

Istraživanje povijesti prijevoda hrvatske književnosti pokazuje da ovaj proces prati sve burne događaje u 20. stoljeću, promjene granica država, gospodarskih, ideoloških, političkih i društvenih sustava. U novim ekonomskim prili-

⁴⁴ A. Kaczorowski, *Słuszne kłamstwo literackie, Gazeta Wyborcza*, br. 190, izdanje waw dne 16. 08. 2006. kultura, str. 14

⁴⁵ K. Masłoń, *Powieść o raku, Rzeczpospolita*, br. 121, 1999. 05. 26.

⁴⁶ Na istom je festivalu godinu poslije gostovao Edo Popović.

⁴⁷ Usp.: W. Kot, op. cit., str. 119-120.

kama u Poljskoj najviše zabrinjava oskudica financijskih sredstava. Mnogi privatni izdavači, bez kapitala, traže sponzore za objavljivanje skoro svake knjige, dio novih časopisa funkcionira od broja do broja, događa se da ne mogu uvijek jamčiti honorar za prijevod, ili iznos nije uvijek na razini koja zadovoljava profesionalne prevoditelje. Takva situacija sigurno stvara određenu patologiju. Računati na to da će netko iz ljubavi prevoditi ne vodi nikamo. Prevoditeljski posao po pitanju financija snažno ovisi o politici – ili njenom izostanku – koju vode državne ustanove jer one mogu značajno pridonijeti poticanju prevodilačke djelatnosti. U tom se kontekstu neizbježno javlja pitanje: postoji li nekakva strategija promocije hrvatske kulture i knjige u Poljskoj? Analiza prijevodne književnosti pokazuje da takve strategije nema, nema projekta ili vizije što bi trebalo prevoditi. Taj je proces slučajan i u stanovitoj mjeri svodi se na privatne veze i poznanstva.

Danas o izboru neke knjige za prijevod rjeđe odlučuju literarni i estetski kriteriji nego razlozi društvene i političke naravi. U najnovije doba, kad je riječ o društvenim procesima, važnu je ulogu odigrao feministički val u bivšim komunističkim zemljama, zbog kojeg se javlja povećani interes ne samo za žensku, već i feminističku književnost. U devedesetim godinama u Poljskoj su mediji podupirali manjinske diskurze i estetike sa željom za povećanjem publike. Usput se iskristalizirao još jedan svjetonazor, kompleks određenih problema ili, bolje rečeno, svijest o njima. Feministički pokret u okviru različitih projekata, između ostalog, potiče i izdavanje knjiga hrvatskih autorica. S druge strane, sudjelovanje nekih pisaca u društvenim i političkim raspravama skreće pozornost na samog pisca i usput mu pomaže promovirati svoju djelatnost drukčijeg tipa. Manje značajne su za recepciju privatne inicijative ljubitelja hrvatske kulture i književnosti koji se sami trude i nalaze sredstva za izdavanje njima bliskih autora. Ovdje treba istaknuti slučajeve prevoditelja Łucje Danielewske i Edwarda Zycha.

Razdoblje od 1990. do 2006. statistički ne izgleda siromašno prijevodima. Četrdesetak objavljenih knjiga, stotinjak publikacija u časopisima je rekordni rezultat, do sada nezabilježen u hrvatsko-poljskim književnim odnosima. U 45 godina komunizma prevelo se samo pedesetak naslova. U razdoblju od 1990. manje prijevoda, naime dvadesetak, imamo iz slovačke književnosti, otprilike isti broj iz srpske, oko 140 iz češke, 400 iz ruske (uz napomenu da je u prethodnom razdoblju ovaj broj bio nekoliko puta veći) koju se od svih slavenskih uvijek najviše cijenilo bez obzira na teške političke odnose između naših zemalja (*casus* ruske književnosti dokazuje da manjak dijaloga u politici ne mora značiti manjak dijaloga u kulturi), iz talijanske oko 200, iz francuske oko 600, najviše se prevodi iz anglosaske kulture i književnosti. Engleska i američka književnost iznose tisuće naslova, po pet do šest tisuća svaka.⁴⁸ Gledajući hrvatske publikacije, broj bi se mogao popeti na pedesetak izdanja, uključimo li knjige prevedene unutar interesa za međugorska ukazanja.

⁴⁸ Podaci obrađeni na temelju poljskog bibliografskog vodiča.

Ipak, ocjena prevodilačke aktivnosti ne može se oslanjati samo na brojke. Recepcija nekih prevedenih knjiga skoro da je nikakva ili se svodi na uski krug čitatelja. Ako nije cilj samo emisija i sama činjenica da je netko preveden, onda treba pomisliti o cijelom procesu izdavanja knjige, o dobrom prevoditelju, dobroj izdavačkoj kući, reklami i promociji. Svjesni smo toga da u današnjim prilikama, kad se nađe sredstava, nije više problem tiskati knjigu. Međutim, ne radi se valjda o pukoj činjenici još jednog prijevoda. Kakva je korist od prijevoda ako uopće nije zapažen? Promašeni prijevod može čak imati negativne posljedice za pisca i može bitno otežati njegovu daljnju recepciju. Zato se čini da se osobe odgovorne za *image* hrvatske književnosti, moraju više potruditi jer je kod poljske publike svijest o njoj (izuzevši dva ili tri imena) još uvijek mala.

Za kraj, pokušat ću rekonstruirati sliku hrvatske književnosti u Poljskoj stečenu na temelju prijevoda. Naime, ta je slika iskrivljena. Najprevođeniji pisci, poput Ugrešićke, Rudanove, Jegerove, Matvejevića ili Kovača, nisu istodobno najcjjenjeniji autori u hrvatskoj kritici i javnosti. Oni ne dolaze u Poljsku kao preporuka iz Hrvatske. Ono što je glavni tijek u hrvatskoj književnosti, ali je opet isključivo povezano s mladim naraštajem, dolazi u Poljsku kriomice, najčešće posredstvom časopisa čija je recepcija i distribucija kod čitateljstva nezainteresiranog za kroatističke sadržaje uglavnom slaba. To su predstavnici još uvijek mlade generacije pisaca koji su debitirali u osamdesetim i devedesetim godinama, poput Krešimira Bagića, Branka Čegeca, Zorana Ferića, Miroslava Mićanovića, Ede Popovića, Delimira Rešickog i drugih. U njihovom je slučaju napravljen samo prvi korak, najava pisca u časopisu i nema logičnog nastavka već učinjenog truda.

Čini se da sredina prvog desetljeća 21. stoljeća može biti preokret u pitanju emisije i recepcije hrvatske književnosti u Poljskoj zato što promatramo vrstu oseke feminističkog vala, jer egzilna pozicija nekih pisaca nije više kakva je bila u devedesetima, te zato što su se politički čimbenici promijenili. Izgleda, dakle, da su glavni izvori dosadašnje prevodilačke aktivnosti presahnuli. Otvoreno ostaje pitanje kako će reagirati izdavačko tržište i prevodilačka književnost u novim prilikama.

BIBLIOGRAFIJA PRIJEVODA HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI
NA POLJSKI JEZIK ZA GODINE 1990.-2006.

I. Posebne autorske knjige:

1. Krleža, Miroslav, *Sztandary*, prev. i uvod M. Krukowska, PIW, Warszawa, 1990. [Zastave]
2. Novak, Slobodan, *Już nie u siebie i 9 [dziewięć] opowiadań*, izbor D. Cirlić-Straszyńska; prev. J. Chmielewski, D. Cirlić-Straszyńska i A. Dukanović, PIW, Warszawa, 1990. [Izgnubljeni zavičaj i druge priče]
3. Špoljar, Krsto, *Ślub w Paryżu*, prev. D. Cirlić-Straszyńska, PIW, Warszawa, 1990. [Vjenčanje u Parizu]
4. Ugrešić, Dubravka, *Forsowanie powieści-rzeki*, prev. D. Cirlić-Straszyńska, PIW, Warszawa, 1992.; drugo izdanje: Ugrešić Dubravka, *Forsowanie powieści-rzeki*, prev. D. Cirlić-Straszyńska, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec, 2005. [Forsiranje romana rijeke]
5. Vuletić, Andjelko, *Żarliwość i gwałt: ballada współczesna*, prev. M. Siwkowska-Łatuszyńska i Grzegorz Łatuszyński, »Agawa« Warszawa, 1994. [Dan hapšenja Vile Vukas]
6. Špoljarić, Josip, *Ona patrzy*, prev. Ł. Danielewska, Poznań, 1995. [izbor]
7. Ugrešić, Dubravka, *Kultura kłamstwa. Eseje antypolityczne*, tłum. D. Jovanka Cirlić, Wydaw. Dolnośląskie, Wrocław, 1998; drugo izdanje: *Kultura kłamstwa. Eseje antypolityczne*, tłum. D. Jovanka Cirlić, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec, 2006. [Kultura laży]
8. Parun, Vesna, *Morska róża*, prev. Ł. Danielewska, Ars Nowa, Poznań, 1998. [izbor]
9. Vuletić, Andjelko, *Dusze na kiju klonowym*, prev. G. Łatuszyński, »Agawa« Warszawa, 1999. [izbor]
10. Pavličić, Pavao, *Plac Wolności*, prev. M. Osmólska-Drozdowska, »Ethos«, Warszawa, 1999. [Trg slobode]
11. Orhel, Neven, *Alarm na oddziale onkologii*, prev. W. Romanowski, »Agawa«, Warszawa, 1999. [Uzbuna na odjelu za rak]
12. Cvetnić, Ratko, *Krótką wycieczka. Zapisy wojenne z lat 1992-93*, prev. Ł. Danielewska, Ars Nowa, Poznań, 2000. [Kratki izlet. Zapisy iz Domo-vinskog rata]
13. Tadijanović, Dragutin, *Rodzinne strony: wiersze wybrane*, izbor, prijevod i uvod E. F. Zych, »Miniatura« Kraków, 2000. [izbor]
14. Ugrešić, Dubravka, *Amerykański fikcjonarz*, prev. D. Cirlić-Straszyńska, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec, 2001. [Amerykański fikcjonar]
15. Parun, Vesna, *Niepokój miłości*, izbor, prijevod i uvod E. F. Zych, »Miniatura«, Kraków, 2001. [izbor]

16. Vidović, Veseljko, *Spragnione ptaki*, izbor, prijevod i uvod E. F. Zych, »A–F–T« Jelenia Góra, 2001. [izbor]
17. Stojić, Miljenko, *Wybór poezji*, prev. M. Bochenek, Wydaw Zakonu »Pijarów« Kraków, 2001. [izbor]
18. Ugrešić, Dubravka, *Stefcie Ćwiek w szponach życia (patchwork story)*, prev. D. Jovanka Cirlić, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec, 2002. [*Štefica Cvek u raljama života*]
19. Ugrešić, Dubravka, *Muzeum bezwarunkowej kapitulacji*, prev. D. Jovanka Cirlić, »Świat Literacki«, Izabelin, 2002. [*Muzej bezuvjetne predaje*]
20. Gavran, Miro, *Antygonia Kreona i inne dramaty*, prev. K. Brusić, A. Tuszyńska, »Akademicka« Kraków, 2003. *Kreontova Antigonja; Shakespeare i Elizabeta*, (prev. Karolina Brusić); *Čehov je Tolstoju rekao zbogom; Muž moje žene, Sve o ženama* (prev. Anna Tuszyńska)
21. Krešimir, Mićanović, *Ogrodnik*, prev. M. Hopfer, I. Świtkowska, A. Trybuch, Wydawnictwo VERSO, Olsztyn, 2003. [*Vrtlar*]
22. Jergović, Miljenko, *Buick rivera*, prev. M. Petryńska, Pogranicze, Sejny, 2003.
23. Matvejević, Predrag, *Brewiarz śródziemnomorski*, prev. D. Cirlić-Straszyńska Pogranicze, Sejny, 2003. [*Mediterranski brevijar*]
24. Simić, Roman, *Miejsce, w którym spędzimy noc*, prev. Marta Hopfer, »Verso« Olsztyn, 2003. [*Mjesto na kojem ćemo provesti noć*]
25. Šego, Krešimir, *Wiersze z Medziugorja*, prev. E. Klimeczek, Kraków, 2003. [izbor]
26. Ugrešić, Dubravka, *Baba Jaga zniosta jajo*, prijevod i uvod, D. Cirlić-Straszyńska, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec, 2004. [*Poza za prozu; Život je bajka*]
27. Ugrešić, Dubravka, *Czytanie wzbronione*, prev. D. Jovanka Cirlić, »Świat Literacki«, Izabelin, 2004. [Zabranjeno čitanje]
28. Vedrana, Rudan, *Ucho, gardło, nóż*, prev. G. Brzozowicz, J. Granat, W. Szablewski, Drzewo Babel, Warszawa, 2004. [*Uho, grlo, noż*]
29. Jeger, Rujana, *Darkroom*, prev. D. Jovanka Cirlić, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec, 2004.
30. Gromača, Tatjana, *Murzyn*, prev. D. Jovanka Cirlić, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec, 2005. [*Crnac*]
31. Matvejević, Predrag, *Inna Wenecja*, prev. D. Cirlić-Straszyńska, wprowadzenie Raffaele La Capria (prev. E. Kubac), Pogranicze, Sejny, 2005. [*Druga Venecija*]
32. Rudan, Vedrana, *Miłość od ostatniego wejrzenia*, prev. Marta Dobrowolska-Kierył, »Drzewo Babel« Warszawa, 2005. [*Ljubav na posljednji pogled*]

4. *W tej strasznej chwili. Antologia współczesnej wojennej liryki chorwackiej*, ur. A. Stamać, I. Sanader, prev. M. Kordowicz, Wydawnictwo Krupski i S-ka, Warszawa, 1996. [U ovom strašnom času]
5. Filip David, Mirko Kovač, *Kiedy kwitnie zło – Książka listów 1992-1995*, prev. G. Łatuszyński, M. Siwkowska Oficyna Wydawnicza Agawa, Warszawa, 2001. [Knjiga pisama 1992.-1995.]
6. *Liryka chorwacka XX wieku*, izbor i prijevod Edward F. Zych, vlastita naklada, Kraków, 2002.⁵⁰

ko Novaković, *Gdzie jest ogień...*; *Mój dom*; Dubravka Oraić, *Z cyklu: Ameryka ma usmiechniętą twarz; 4. Najłatwiej jest odkryć Amerykę*; Luko Paljetak, *Łamanie chleba*; *Śnieżne winogrono*; *Wyjście z domu*; Kornelija Pandžić, *Wyspa*; Vesna Parun, *Martwe obłoki*; *Lato*; *Balkon*; *Szumcie, ciemne drzewa*; *Gdyby nie było Twoich oczu*; Boro Pavlović, *Stare kościoły*; Marija Peakić-Mikuljan, *Odeszłam*; Matko Peić, *W blasku czerwonych liści*; Hrvoje Pejaković, *Z cudzej książki*; Mile Pešorda, *Krajobraz ze studni*; *Ostania wieczerza*; *Wiosenny ogród*; Nikica Petrak, *Wystąpienie z historii*; Anka Petričević, *Rączy jeleni*; *(I siódmy jeździec przegalopował...)*; Toma Podrug, *Skóra jelenia*; Božidar Prosenjak, *Geografia szczęścia*; Vladimir R. Reinhofer, *Wiem że to co mam tego właściwie nie mam*; Joja Ricov, *Rajski psalm lata*; Tomislav Sabljak, *Elegia samotności*; Ivan Slamnig, *Cała prawda o wieży Babel*; *Zabili go cegłami*; Milivoj Slaviček, *Czas*; *Prastary Bóg/Ojciec*; *Znoś swoje życie*; Ante Stamać, *Lipiec*; *Wrzesień*; *Czarny motyl, demon zdania*; Gojko Sušac, *Piary jeździec Apokalipsy czyli pustka*; Andriana Škunca, *Opuszczony dom*; Josip Špoljarić, *(Nie jestem prymusem)*; *(Patrzę na siebie jakby...)*; Drago Štambuk, *Sursum corda*; Dragutin Tadijanović, *Długo w noc, w zimową białą noc*; *Śłońce gorące, proszę cię...*; *Powrót nocą*; *Dziś rano, siódmego lipca*; *Kiedy mnie już nie będzie*; Ivan Tolj, *Zaduma VI*; Zlatko Tomičić, *Morze*; Irena Vrkljan, *Dzień w którym byłam zakochana*; Anđelko Vuletić, *Cyprys z rodzinnych stron*; *Kiedy będę wielki jak mrówka*; *Zachód słońca w Sarajewie*; Igor Zidić, *Mieszkaniec*; *Pasterz na Vidovej górze*; Anka Žagar, *Babilon II*; *Kształt, cisza*; *Ballada na flet i ludzki głos*.

⁵⁰ Frano Alfirević, *Ludzie, kobiety i miasta*; Zvonimir Balog, *Czy jest*; *Czemu pwene ptaki*; *Jeśli obłoki to baranki*; Stjepan Benzon, *Zasadzki*; *Niezniszczalność*; *Obawa*; Dobriša Cesarić, *Martwy port*; *Przebudzenie lasu*; *gdy będę trawą*; Dalibor Cvitan, *Kamień do nieba*; Mak Dizdar, *Chleb*; *Most*; *Drzewo*; Danijel Dragojević, *Fala*; *Prawdziwi kochankowie*; *Niekiedy*; Marin Franičević, *Obrona przestrzeni*; *Na krawędzi istnienia*; *Żagiel*; Jure Franičević-Pločar, *To morze*; *Czas jest darem*; *Człowieka goni człowiek*; Mate Ganza, *Przepowiednia*; Vlado Gotovac, *Uroda przemijania*; Dubravko Ivančan, *W ogrodzie mego przyjaciela*; Drago Ivanišević, *Ta otchłań którą jestem*; *Niewidzialne mosty*; *Pieśń skończonego człowieka*; Nada Iveljić, *Odwiedzanie snu*; Neven Jeličić, *Sieci*; *Jak zwierciadło*; *Gwiazdy*; Jure Kaštelan, *Sen w kamieniu*; *Bezimienny*; *Jaskółki*; *Kołyśanka czasu*; Ivan Goran Kovačić, *Noc*; *Ryby*; *Mroczna pora*; Gustav Krklec, *Ballada*; *Srebrna droga*; *Do Bezimiennej*; *Czerwona jesień*; Miroslav Krleža, *Słowo matką Czynu*; *Wieczorny wiatr*; *Wiejski kościół*; *Przedwieczorny niepokój*; *Ludzie w mroku*; Vesna Krmpotić, *Małe słowko*; *Bezdenne moje jezioro*; *Grudniowy las*; Miroslav Slavko Madjer, *Myszę o słońcu*; Vjekoslav Majer, *Poranek poety*; *Czytelnie*; Antun Gustav Matoš, *Nokturn*; Slavko Mihalić, *Podróż*; *Jesień*; *Powrót wygnanica*; *W nocy zbudziły mnie kroki*; Nikola Miličević, *Gałąź*; *Cisza głęboka i ciążka*; *Potomek*; Vladimir Nazor, *Oliwka*; *Mewa*; *Wewnętrzne morze*; *Mój sen*; Slobodan Novak, *Autobiografia*; Vesna Parun, *Sen*; *Zachwył*; *Miłość*; *Sonet o koniach*; *Nie pytaj więcej*; Nikica Petrak, *Dziś nocą jak zawsze*; Vladimir Popović, *Zaczarowany krąg*; Josip Pupačić, *I tak przeżyjesz życie, przyjacielu*; *Ostatni raport*; Željko Sabol, *Uczyniliście wszystko*; Antun Branko Šimić, *Przestroga*; *Puste niebo*; *Południe i chory*; *Rozstanie ze sobą*;

7. *Widzieć Chorwację. Panorama literatury i kultury chorwackiej 1990 – 2005*, ur. Krystyna Pieniążek – Marković, Goran Rem, Bogusław Zieliński, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań, 2005.⁵¹

Powrót; Andriana Škunca, *Samotność*; Czerwiec; Ivan Slamnig, *Późny powrót do domu*; *Lasy lśniąc zielone*; *Gdy będą krążyć satelity*; *Miejsce w antologii*; Milivoj Slaivček, *Nadejście*; *O miłości i mojej miłości*; *Młodość skończona*; *Skromna kantata*; Đuro Šnajder, *Zarosta snu*; Oto Šolc, *Skrzydło trwania*; Antun Šoljan, *Między wieżowcami*; Nikola Šop, *Śmierć mojej babki*; Krsto Špoljar, *Noc ostanía ich drogi*; Dragutin Tadijanović, *Niebo*; *Długo w noc zimową*; *Gwiazda zaranna*; *Wieczór w rodzinnych stronach*; *Pada śnieg*; Zlatko Tomičić, *Nieskończona, wieczna woda*; *Strach*; Aleksander Ujdurović, *Słońce*; *Powrót*; Tin Augustin Ujević, *Gwiazdy na wysokości*; *Wysokie topole*; *Przedłużony świat*; *Wyjazd*; Veseljko Vidović, *Ziemio*; *Miłość i śmierć*; *Morze*; Grigor Vitez, *Puste zgłiszczce*; *Spokój winnicy*; Vlado Vlasisavljević, *Tajemnica chwili*; *Czas*; Sime Vučetić, *Zrządzenie przypadku*; Igor Zidić, *Wyobraźcie sobie*.

⁵¹ PJESME: Goran Rem, *Pamiętasz Łucję?*, prev. K. Pieniążek-Marković, str. 6-7; Josip Sever, *Europa, Zacisze 1*, prev. K. Pieniążek-Marković, str. 131 i 447; Zvonko Maković, *Porgy&Bess Band*, prev. M. Jankowska, str. 132; Slavko Jendričko, *Atologijne iluzje Any Sabo*, prev. K. Pieniążek-Marković, str. 133; Milorad Stojević, *Kodeksy fotografują się ze mną*, prev. A. Krotkiewska, str. 134-135, *Wściekle o pospolitym*, prev. J. Supińska-Biernacka, str. 448; Branko Maleš, *»this is not a love song«*, prev. K. Pieniążek-Marković, str. 136-137; Maja Gjerek Lovreković, prev. B. Zieliński, str. 138-139; Goran Rem, *and we gotta no where*; *Hej-hey!* prev. K. Pieniążek-Marković, str. 140-141 i 449; Branko Čegec, *czerní*, prev. K. Pieniążek-Marković, str. 142; Anka Žagar, *Ochłoda*, prev. K. Pieniążek-Marković, str. 143; Zorica Radaković, *Nie przestanę*, prev. K. Pieniążek-Marković, str. 144; Miroslav Mićanović, *Granica*, prev. K. Giel, str. 145; D. Rešicki, *Sven*, prev. B. Zieliński, str. 146; S. Mraović, ****Pewnego dnia do drzwi*; ****Nie patrz na mnie*, prev. K. Pieniążek-Marković, str. 147 i 450; Krešimir Bagić, *Tam*, prev. M. Z. Zielińska, str. 148-149; Kornelija Pandžić, *Świat mnie już nie pragnie i nie wie o tym*, prev. M. Z. Zielińska, str. 150 i *Ogród*, prev. K. Pieniążek-Marković, str. 451; Lana Derkač, *It drives you mad*, prev. J. Supińska-Biernacka, str. 151; Tvrtko Vuković, *Dziad, dziad i ja*; *Cisza*, prev. M. Z. Zielińska, str. 152 i 452; Damir Šodan, *Na Zachodzie strach*; *Ofelia*, prev. M. Z. Zielińska, str. 153 i 453 i *Niepogoda*, prev. K. Pieniążek-Marković, str. 454; Romeo Mihajlević, ****spojrzenia które mi wysyłasz*, prev. J. Supińska-Biernacka, str. 154; Sanjin Sorel, *Škwerszcz śpiewa gospel ciekawskim turystom na chińskim murze*, prev. K. Pieniążek-Marković, str. 155; Marijana Radmilović, *Catuj mnie goręcej*, prev. M. Z. Zielińska, str. 156; idem, *Kołysanka*, prev. B. Zieliński, str. 455; idem, *Chowam twoje włosy*, prev. K. Pieniążek-Marković, str. 456; Tomica Bajsić, *Nic się nie zmienia; W kręgach*, prev. A. Król, str. 157 i str. 457-458; Dorta Jagić, *Dance Macabre*, prev. K. Giel, str. 158; Damir Radić, *Czetan, mały Indianin*, prev. A. Krotkiewska, str. 159; Ivica Prtenjača, **** (morze toczy pieśń)*, prev. M. Z. Zielińska, str. 160; Radenko Vadanjel, *I tu się opowieść kończy*, prev. M. Z. Zielińska, str. 161; Tatjana Gromača, *Rozmowa z kierowcą jest zabroniona*, prev. M. Z. Zielińska, str. 162; Andrea Zlatar, *są takie dni jak wyspy*, prev. M. Jankowska str. 163; Drago Glamuzina, *Hera*, prev. J. Supińska-Biernacka, str. 164; Ivana Brodžić, *Przypomnij mi*, prev. K. Pieniążek-Marković, str. 165-166; AUTOBIOGRAFIJA: Vlado Gotovac, *Gwiazdna dżuma. Zapiski więzienne 1972-1973*, prev. J. Rękas, str. 185-192; Stanko Lasić, *Notatki autobiograficzne*, prev. E. Miedzielski, str. 193-206; Veselko Tenžera, *Listy do Ivany*, prev. E. Miedzielski, str. 207-217; Edo Popović, *Kamienny pies*, prev. J. Dobosiewicz, str. 219-224; ŻENSKO PISMO: Julijana Matanović, *Dlaczego was okłamywałam*, prev. J. Dobosiewicz, str. 247-252; Višnja

Stahuljak, *Wspomnienia*, prev. E. Szperlik, str. 253-259; Irena Vrkljan, *Marina, czyli o biografii*, prev. M. Kabacińska, str. 261-265; Vilma Vukelić, *Ślady przeszłości*, prev. J. Dobosiewicz, str. 269-270; DRAMA: Lada Kaštelan, *Ostatnie ogniwo*, prev. 291-298; Asja Srnc Todorović, *Martwe wesele*, prev. K. Pieniążek-Marković, str. 299-310; Dubravko Mihanović, *Białe*, prev. J. Supińska-Biernacka, str. 311-321; Filip Šovagović, *Cegła*, prev. K. Miedzilska, str. 323-330; Nina Nuić, *Sąsiedztwo do góry nogami*; prev. J. Rękas, s. 331-339;

RATNO PISMO: Siniša Glavašević, *Opowiadania z Vukovaru*, prev. M. Malusi, str. 377-382; pjesme: tekstovi grupe Noise Slawonische Kunst, prev. A. Kostek, str. 383-384; Dubravko Horvatić, *Płoną świece w ojczyźnie*, prev. B. Zieliński, str. 385; Tomislav Durbešić, *Chorwacki nokturn*, prev. B. Zieliński, str. 386; Slavko Jendričko, *Sądny Vukovar*, prev. B. Zieliński, str. 387; Dubravko Horvatić, *Anno Domini 1991*, prev. B. Zieliński, str. 388; Mirko Ćurić, *Śniegi Velebitu*, prev. J. Rękas, str. 389-392;

PROZA: Zoran Ferić, *Smutna bajka o Klarze Schumann i braciach Grimm*, prev. A. Ruttar, str. 465-472; Edo Popović, *Tancerka z Blue Baru*, prev. E. Miedzilski, str. 473-480; Miljenko Jergović, *Asag*, prev. M. Jankowska, str. 481-492; Robert Perišić, *Nie ma Boga w Susedgradzie*, prev. M. Kabacińska, str. 493-502; Ante Tomić, *Koniki polne*, prev. J. Kalinowska, str. 503-511; Stanko Andrić, *Simurg*, prev. J. Kalinowska, str. 513-519; Delimir Rešicki, *Antiqua*, prev. K. Giel, str. 521-529; Marinela, *Przypadek Eminy Nüss*, prev. M. Kabacińska, str. 531-534; Slađana Bukovac, *Podróżnicy*, prev. A. Krotkiewska, str. 535-545; Daša Drndić, *Leica format*, prev. D. Johaniuk, str. 547-559; Lucija Stamać, *Łabędź*, prev. A. Wojciechowska, str. 561-575; Pero Kvesić, *Zbieg okoliczności*, prev. M. Malusi, str. 577-584; Damir Miloš, *Nabuchodonozor*, prev. M. Waryzniak, str. 585-598; Roman Simić, *Oprawić twa*, prev. A. Ulka, str. 599-613; Miroslav Mićanović, *Teddy śpi*, prev. K. Giel, str. 615-617; Kemal Mujičić Artnam, *Praca na czarno*, prev. K. Hamling, str. 619-623; Marinko Koščec, *Wonderland*, prev. J. Rękas, str. 625-630; Renato Baretić, *Ósmy komisarz*, prev. J. Rękas, str. 631-640; Milko Valent, *Nocne paznokcie (opowieść o miłości i śmierci)*, prev. A. Nowak, str. 641-653; Boris Dežulović, *Krzyż*, prev. A. Wojciechowska, str. 655-661.

Pojedini tekstovi koji su izašli u časopisima:

1. Novak, Slobodan, *Agawa, słońce i kamień*, prev. D. Cirlić-Straszyńska, *Literatura na Świecie*, 1990., br. 10, str. 79
2. Čuić, Stjepan, *Order*, prev. E. Lempp, op. cit., str. 108-120
3. Gotovac, Vlado, *By ziarno nie przepadło; Moja samotność nie jest pychą; Odnowianie opuszczonej świątynii; Ars poetica; Kwietny rękopis*; prev. K. Šalamun-Biedrzycka; *W Lepoglavie, Uciszczenie poetę; Notatki do pewnej autobiografii; Wspomnienie o Brechcie; Jesień już. Fedra się zwraca ku śmierci*, prev. D. Jovanka Cirlić, *Więzienny przekrój 1982-1983*, prev. D. Cirlić-Straszyńska, op. cit., str. 91-99
4. Parun, Vesna, *Rozbudzony nokturn; Zlecenie dla zakochanych; Niewierna żona; Dojrzwawanie; Pornografia; Tak wygląda nieodwzajemniona miłość; Może to powrót*, prev. E. Zych, *Poezja*, 1990., br. 1/3, str. 84-85
5. Parun, Vesna, *Ja będę daleko; Lato; Wiersze są zmęczone; Zlarin*, prev. Ł. Danielewska *Koniec Wieku*, 1990., br. 1, str. 76-77
6. Vuletić, Andjelko, *Między życiem a śmiercią*; prev. M. i G. Łatuszyński, *Podróże i Marzenia*, 1992., br. iz 13/14, VI, str. 6-7
7. *Haiku z wojny*: Nediljko Boban, *W jaskiniach*; Marijan Cekolj, ****Trzy krople krwi*; Vladimir Devidé, ****Starzec staruszka*; Enes Kišević, ****Leżący żołnierz*; Marinko Spanović, *Wgnany zakonnik*; Antonija Smel, ****Księżyc w wodzie*; Milan Zegarac, ****Zburzone kościoły*, prev. i ur.: K. Żytkowski, P. W. Lorkowski, *Opcje*, 1993., br. 2, str. 39
8. Jergović, Miljenko, *Amerykański sen; Wiersz napisany na komputerze; Obóz koncentracyjny*, prev. J. Pomorska, *Ex Libris*, 1993., br. 3, str. 2
9. Kovač, Mirko, *Malwina*, prev. D. Cirlić-Straszyńska, *Puls*, 1993., br. 2, str. 36-48. (ulomak romana *Životopis Malvine Trifković*)
10. Parun, Vesna, *Zlarin; Późny blask; Gałąź omoriki; Ręka; Do Pana Edgara Poe*, prev. Ł. Danielewska, *Metafora*, 1993., br. 8/10, str. 64-66
11. Ugrešić, Dubravka, *Amerykański fikcjonarz*, prev. D. Cirlić-Straszyńska, *Literatura na Świecie*, 1994., br. 11, str. 7-52 (ulomak romana)
12. Tadijanović, Dragutin, *Padat drobny deszcz; Na grobie przyjaciela; Nie ma mnie; Ad honorem et gloriam; Po raz drugi przed Caffè degli Specchi; Kto wie?; Ojcz nasz Lema Kamienia; O słowach; Prośba do błyskawicy; Dom pełen tajemnic; Na pożegnanie*, prev. J. Kornhauser, op. cit., str. 3-5 i 53-58. (pjesme napisane 1990.-1993., objavljene u časopisu *Republika*, 1993., br. 9-10.)
13. Ugrešić, Dubravka, *Bałkański elementarz*, prev. D. Jovanka Cirlić, *Rzeczpospolita*, 1996., br. 186, str. 13-16. (ulomak knjige *Kultura laži*)
14. Boban, Nedjeljko, *Błotniste okopy; Zmiana wart*, prev. A. Szyda, *Topos*, 1996., br. 1, str. 10

15. Gečić, Anica, *Z kieliszkiem wina; Przed konduktem*, prev. A. Szyda, op. cit., str. 10
16. Maretić, Tomislav, *Nowy Rok*, prev. A. Szyda, op. cit., str. 10
17. Kovač, Mirko, *Tripo Djapić, Waga ciężka*, prev. G. Łatuszyński, *Literatura*, 1996., br. 4, str. 10-14
18. Novak, Slobodan, *Matka Przebaaczaenia*, prev. D. Cirlić-Straszyńska, *Tygodnik Powszechny*, 1996., br. 14, str. 6
19. Mihalić, Slavko, *W nocy budzą mnie kroki; Pytania w związku z ptakami; Zaproszenie na piwo; Nowy jadłospis; Ucieczka kochanków; Mistrzu, zgaś świecę wiersze*, prev. Ł. Danielewska, *Wiadomości Kulturalne*, 1996., br. 1, str. 13.
20. Klein, Carmen, *Spowiedź paranoiczna*, prev. L. Malczak, *FA-art*, 1996., br. 4 (26), str. 100-103. [*Paranoidna isповijest*]
21. Maćešić, Milan, *Dlaczego nie jestem uzbrojony; Bogactwem serca przemawiają usta; Ach ci poeci; Chorwackie westchnienie w chorwackiej piersi*, prev. P. Sigulski, op. cit., str. 104-105
22. Gajin, Igor, *Wczoraj wieczorem z dymu*, prev. P. Sigulski, op. cit., str. 106-113. [*Sinoć, iz dima*]
23. Vukoja, Ivan, *To nie jest wiersz; Zmęczony rezygnowaniem*, prev. L. Malczak, op. cit., str. 114
24. Domović, Tomislav, *Jak do bestselleru; Wyjście na scenę*, prev. K. Pieniążek, op. cit., str. 115
25. Gavran, Miro, *Noc bogów*, prev. H. Kalita, op. cit., str. 116-129 [*Noć bogova*]
26. Gavran, Miro, *Moj dobri otac*, prev. L. Malczak, op. cit., str. 130-131. [*Moj dobri otac*]
27. Bagić, Krešimir, *Czuję się świetnie; Jestem kubłem na śmieci; Dom*, prev. L. Malczak; *Szczegóły, czyli: szумы, plamy*, prev. Ł. Danielewska, op. cit., str. 132-135.
28. Andrić, Stanko, *Encyklopedia nicości*, prev. L. Malczak, op. cit., str. 136-138. [*Enciklopedija ništavila*]
29. Petković, Nikola, *Wieża*, prev. L. Malczak, op. cit., str. 139-141 [*Kula*]
30. Herceg, Ivan, *Astronauta; Zmierzch; Fotografia*, prev. P. Sigulski, op. cit., str. 142
31. Galović, Alen, *Pisek z dłoni; Deodorant spray for men; Generał*, prev. K. Pieniążek, op. cit., str. 143
32. Mićanović, Krešimir, *El sentimiento tragico de la vida*, prev. J. Podgórska, op. cit., str. 144-149. [*El sentimiento tragico de la vida*]
33. Pejaković, Hrvoje, *Niedokończone; Inwentarz*, prev. L. Malczak, op. cit., str. 150

34. Mraović, Simo, *Tutaj czeka na ciebie śmierć; *** Jesteś jedyną niewinną dziewczyną; *** Na niebie, na ziemi, wycieram kurz i milczs*, prev. L. Malczak, op. cit., str. 151
35. Perišić, Robert, *Rekonvalescent*, prev. A. Władarz, op. cit., str. 152-157. [*Rekonvalescent*]
36. Rešicki, Delimir, *Pies ze śniegu*, prev. L. Malczak, op. cit., str. 158-159. [*Pas od snijega*]
37. Mićanović, Miroslav, *Wspomnienia; Czuję jak poezja; Pan Jakobson opuszcza Chorwację*, prev. K. Pieniążek, op. cit., str. 160-161
38. Petlevski, Sibila, *Okno Leonarda*, prev. L. Malczak, op. cit., str. 162-166. [*Leonardov prozor*]
39. Radaković, Zorica, *Śmierć jest w ziemi; Za późno na zapomnienie*, prev. K. Pieniążek, op. cit., str. 167
40. Matijević, Katarina-Zrinka, *Prawa górna dwójka*; prev. K. Pieniążek, op. cit., str. 168
41. Pandžić, Kornelija, *Jestem ciemnością; Piękny kraj*, prev. M. Świerkosz, op. cit., str. 169
42. Jergović, Miljenko, *Ogrodnik*, prev. L. Malczak, op. cit., str. 170-172. [*Vrtlar*]
43. Kiseljak, Zinka, *Album fotografii rodzinnych*, prev. P. Plewiński, op. cit., str. 172-185. [*Dječak s albumom obiteljskih fotografija*]
44. Žagar, Anka, *Ballada na flet i ludzki głos; *** Szło przez las*, prev. Ł. Danielewska, op. cit., str. 186
45. Brešić, Vinko, *Contra historiae; Twój powrót, bliskość, niepokój*, prev. Ł. Danielewska, op. cit., str. 187
46. Kovač, Zvonko, *Intensywny zapach fluoru i snu; Długo się spieramy*, prev. Ł. Danielewska, op. cit., str. 188
47. Marjanović, Mirko, *Sarajewski dziennik: Życ w śmierci*, prev. K. Pieniążek, op. cit., str. 189-194
48. Jergović, Miljenko, *Ogrodnik, Saksofonista, Pierścień, Wycieczka*, (prev. M. Szmyt); *Diagnoza* (E. Rozenek); *Hanunica* (przel. A. Bloch), *Krasnogruda*, 1997., br. 6. (dostępno u internetowej archiwizacji czasopisma, www.pogranicze.sejny.pl/archiwum/krasnogruda/index.htm).
49. Šnajder, Slobodan, *Skóra węży*, prev. D. Jovanka Cirlić, *Dialog*, 1997., br. 9, str. 54-84. (*Zmijin svlak*)
50. Ugrešić, Dubravka, *Muzeum bezwarunkowej kapitulacji*, prev. D. Cirlić-Straszyńska, *Tygiel Kultur*, 1997., br. 10/12, str. 90-94; 111-115
51. Malić, Zdravko, *Zaduszki; Píše mi Jasna wiersze*, prev. D. Cirlić-Straszyńska, *Tygiel Kultur*, 1997., br. 10/12, str. 45-48
52. Parun, Vesna, *Złoty deszcz fragm; Ta budowla jest skrzydlatą kaligrafią; Wielki okręt pustyni opuścił wiosła; Przylot jaskółek przeczuwają*

- przestworza; *Dniu, który płyniesz jak woda, bądź dla nas łaskawy*, prev. Ł. Danielewska, *Metafora*, 1999., br. 39/40, str. 75-76
53. Novak, Slobodan, *Nieman*, prev. D. Cirlić-Straszyńska, *Arkusz*, 1999., br. 7, str. 12-13
54. Drakulić, Slavenka, *Boski głód*, prev. D. Jovanka Cirlić *Tygiel Kultur*, 1999., br. 4/6, str. 83-95. (ulomak romana *Božanstvena glad*)
55. Brešan, Ivo, *Diabelskie nasienie*, prev. D. Jovanka Ćirlić, *Dialog*, 1999., br. 12, str. 36-78. (*Ledeno sjeme*)
56. Kaštelan, Lada, *Ostatnie ogniwo* prev. D. Jovanka Ćirlić, op. cit., str. 79-101. (*Posljednja karika*)
57. Pavličić, Pavao, *Vukovarskie widokówki: Miejsce na mapie; Ruchomy album; Ideologia zapomnienia*; prev. M. Dyras, *Dekada Literacka*, 2000., br. 1, str. 12-13. [*Vukovarske razglednice*.]
58. Blažević, Miranda Neda, *Samotność; Strona prawdy; Woelki słownik przechodzenia; Zagrzeb*, prev. J. Kornhauser, op. cit., , str. 8
59. Bajsić, Tomica, *Pustelnik którego znałem; Kiedy uderzysz się siekierą w nogę podczas rąbania drewna; Kardynał Kuharić przy telefonie 9827*, prev. K. Pieniążek, *FA-art*, 2000., br. 1, str. 44-45
60. Čegec, Branko, *Długi obraz dzieciństwa; W Chorwacji znów wszyscy piszą »Nokturn«, Przyczynek do dziejów rezygnacji*, prev. K. Pieniążek, op. cit., str. 46-47
61. Kovač, Mirko, *Malwina. Opis życia Malwiny Trifković*, prev. D. Jovanka Ćirlić, *Literatura na Świecie*, 2000., br. 7-8, str. 311-367
62. Šovagović, Filip, *Cegła: dramat do znudzenia*, prev. D. Jovanka Ćirlić, *Dialog*, 2001., br. 9, str. 37-69. [*Cigla*]
63. Ugrešić, Dubravka, *Body*, prev. D. Cirlić-Straszyńska, *Arkusz*, 2001., br. 8, str. 1-2. (ulomak knjige *Američki fikcionar*)
64. Ferić, Zoran, *Przezoń doktora*, prev. B. Dąbrowska, *Opcje*, 2001., br. 5, str. 2-4
65. Ugrešić, Dubravka, *Niech żyje socrealizm*, tł. D. Jovanka Cirlić, *Gazeta Wyborcza*, 2001., br. 261, str. 33. (ulomak knjige *Zabranjeno čitanje*)
66. Matoš, Antun Gustav, *Notturmo*, prev. M. Dąbrowska-Partyka, *Pamiętnik Słowiański*, 2001., sv. 51, str. 4
67. Jergović, Miljenko, *Buick rivera*, prev. M. Petryńska, *Krasnogruda*, (2002/2003), br. 16, str. 75-84. (ulomak romana *Buick rivera*)
68. Ugrešić, Dubravka, *Jak mogłam zostać Ivaną Trump*, prev. D. Jovanka Ćirlić, *Gazeta Wyborcza*, 2003., br. 136, Duży Format, br. 24, str. 17-19. (ulomak knjige *Zabranjeno čitanje*)
69. Ugrešić, Dubravka, *Cynicy, wracajcie, wszystko wam jest darowane*, prev. D. Cirlić-Straszyńska, *Przegląd Polityczny*, 2003., br. 59, s. 25-28 (ulomak romana *Zabranjeno čitanje*)

70. Ferić, Zoran, *Hipocondryk*, prev. M. Wojnicka, *Opcje*, 2003., br. 3 (50), str. 3-5
71. Ferić, Zoran, *Symetrie cudów*, prev. B. Dąbrowska, *FA-art*, 2003., br. 1/2, str. 2-12
72. Perišić, Robert, *Wymuszanie haraczu*, prev. K. Pieniążek, op. cit., str. 13-15
73. Popović, Edo, *Czy seks nie wydaje wam się nieco przeceniany*, prev. K. Pieniążek, op. cit., str. 16-18
74. Karuza, Senko, *Blues Radazina*, prev. K. Pieniążek, op. cit., str. 19-20
75. Šimpraga, Dalibor, *Zapasy wojenne* prev. K. Pieniążek, op. cit., str. 13-15
76. Mihalić, Slavko, *Anioł ze snu; Duże słowo; Uwięzieni w kręgu, Mgła, Próba zapomnienia; Stabat Mater wiersze*, prev. G. Łatuszyński, *Poezja Dziś*, 2003., br. 33/34, str. 61-64
77. Vuletić, Andjelko, *Nienasycony; Czy się kiedykolwiek czegoś nauczysz?; Czerwony płomień wiersze*, prev. G. Łatuszyński, op. cit., str. 53-57
78. Čegec, Branko, *Szanghaj, galopując przez zamglone miasto; Pekin: habana bar, późno po północy; Koszykówka; Hedonistyczny blues*, prev. M. Kryska, *Studium*, 2004., br. 1(43), str. 30-35
79. Lovrenčić, Sanja, *Sytuacja chwilowa; Królowa śniegu; Sytuacja chwilowa II; Pomyślny wiatr*, prev. M. Kryska, op. cit., str. 36-38
80. Glamuzina, Drago, *Żaby; Prosto do dna; Mój syn, moja żona i ja; Fotografia mojego ojca z 1972*, prev. M. Kryska, op. cit., str. 39-42
81. Šodan, Damir, *Antarkryda...; Bombaj blue; Tołstoj się – mówią – nawrócił w lesie...; Lizbona...*, prev. M. Kryska, op. cit., str. 43-46
82. Orlić, Aleksandra, *Japońska opowieść*, prev. M. Kryska, op. cit., str. 47-49
83. Rešicki, Delimir, *Kraków, Kazimierz; Nostalgia; Warszawa*, prev. K. Pieniążek-Marković, op. cit., str. 99-102
84. Simić, Roman, *Zapach ziemi*, prev. M. Postołek, op. cit., str. 13-28
85. Ančić, Martina, *Znieczulenie*, prev. M. Kryska, op. cit., str. 79-83
86. Lazić, Zoran, *Olivier; Zagubieni w dymie*, prev. M. Kryska, op. cit., str. 84-88.
87. Ušumović, Neven, *Mistrz Pyrposz idzie na emeryturę*, prev. B. Dąbrowska, op. cit., str. 89-95
88. Karuza, Senko, *Czy jest życie przed śmiercią?*, prev. I. Świtkowska, op. cit., str. 116-126
89. Jergović, Miljenko, *Nada umiera ostatnia*, prev. M. Hopfer, op. cit., str. 127-136
90. Mlinarec, Robert, *Wszystko o wiatrakach*, prev. M. Hopfer, op. cit., str. 137-141

91. Mićanović, Krešimir, *Enformel*, prev. M. Hopfer, I. Świtkowska, op. cit., str. 142-146
92. Simić, Mima, *Candy*, prev. M. Hopfer, op. cit., str. 147-149
93. Durašković, Stevo, *Ciało; Biegacz w szybkim chodzie; Doskonałość; Hipopotamy; Pies niewidomego*, prev. M. Kryśka, op. cit., str. 150-152
94. Ferić, Zoran, *Pułapka na myszy Walta Disneya*, prev. J. Tarka, *Rita Baum*, 2005., br. 9, str. 6-10
95. Simić, Roman, *Zapach ziemi*, prev. M. Postołek, op. cit., str. 38-43
96. Jergović, Miljenko, *Historie z pewnej powieści*, prev. M. Petryńska, *Literatura na Świecie*, 2005., br. 11-12, str. 85-105. (ulomak knjige *Mama Leone*)
97. Maković, Zvonko, *Ale; Porgy & Bess Band; Ćwiczenia; Przypominam sobie*, prev. E. Klimeczek, *Czas kultury*, 2005., br. 6, str. 66-71
98. Stamać, Ante, *W mokrej glinie swój kres znajdzie droga; Łódź; Na wprost, Poezja Dzisiaj*, 2005., br. 40/41, str. 163-165.

POLSKIE PRZEKŁADY LITERATURY CHORWACKIEJ W OKRESIE 1990-2006

Streszczenie

W artykule omówione zostały przekłady literatury chorwackiej w Polsce i ich recepcja w okresie od 1990 do 2006 roku. Tekst składa się z dwóch części. Pierwsza to analiza procesów, jakie wpływają na dobór tłumaczonych tekstów, uwzględniająca czynniki społeczne, polityczne, kulturowe i ekonomiczne. Druga to aneks bibliograficzny, w którym znalazły się tytuły przetłumaczonych utworów literackich. Aneks obejmuje zarówno wydawnictwa książkowe, jak i pojedyncze publikacje z czasopism, tygodników i prasy codziennej. Pomimo dynamicznego wzrostu liczby przekładów polski czytelnik nadal niewiele może dowiedzieć się na temat najważniejszych zjawisk literackich zachodzących w literaturze i kulturze chorwackiej po 1990 roku. Obraz literatury chorwackiej kreowany przez tłumaczone teksty jest w pewnym stopniu zafałszowany, bo nie odzwierciedla głównych tendencji w niej panujących. Przekładane są teksty autorów atrakcyjnych medialnie, lecz będących na marginesie najważniejszych wydarzeń literackich w ich ojczyźnie. Na to, co się tłumaczy, w mniejszym stopniu wpływają kryteria estetyczne, w większym czynniki społeczne i polityczne, przede wszystkim ruch feministyczny oraz »politycznie« interesująca ce biografie pisarzy, najlepiej z dysydenckim podtekstem. Powyższe uwarunkowania w połowie pierwszego dziesięciolecia XXI wieku nie odgrywają już pierwszoplanowej roli. Wydaje się, że może wkrótce nastąpić przełom, w wyniku którego zmieni się polityka wydawnicza i zostaną wykreowane nowe fakty literackie/przekładowe.